

Nemunas

Nr. 34
(883)

2013 m.
spalio 3–9 d.

Kaina 3,00 Lt

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

Liao CHI YU. „Daugiaserijiniai šmėžavimai“ (fragmentas).

Viršūnės

5 p.

9 1770134 314014

XXX

*tai kas
kad išverčiau laiką kailiu į viršų*

*gal būsiu įveikęs plėšrūną
gal šioje pusėje nusibodo paprasčiaus
iai graužti kasdienybę anqadien paklaus
é pervazas tas iš vaikystės dienų ne saka
u man magėjo iškastruoti laikrodį ir tą D
idijį ratuką paleisti suktis ant stalo tas i
r dabar sukasi eik pasižiūrėk*

Jonas KALINAUSKAS

Zenono BALTRUŠIO iliustracija

Greitkelio penklinėje – „Lumen fidei“

Su Zita Bružaitė, Lietuvos kompozitorų sajungos pirmininke, kauniete, prisėdome prie fontano Laisvės alėjoje dar gana siltą rugpjūčio vakarą. Iš kavinių kartkartėmis ataidėdavo džiaugsmingi krepšinio sirgaliai šūksniai. O mūsų kalba, kur buvus, kur nebuvus, vėl pasisukdavo apie ką tik įvykusią kompozitorės kantoriujos „Lumen fidei“ („Tikėjimo šviesa“) premjerą Vilniuje, Bernardinų bažnyčioje. Kitaip ir negalejo būti – neeilinio kūrinio sėkmė ir tame skambėjusios muzikos šviesa dar buvo pavergusi mano, kaip klausytojos, širdį ir nepaleidusi iš savo lauko pačios kūrėjos. Be to, jau senokai ruošėmės su kompozitore ir Vytauto Didžiojo universiteto docente susitiki ir pasikalbėti apie Kauną, apie kultūrinį mūsų miesto gyvenimą.

– Gerbiama Zita, turiu prisipažinti, kad vakarinius Vilnius, išėjus po koncerto, mane savotiškai užbūrė. Gal buvau paveikta sakralinės muzikos, gal tiesiog senokai nebuvusi sostinėje, jos pasilgusi. O kam jūs, kuri beveik kasdien savo dieną užrašote greitkelio Kaunas–Vilnius–Kaunas penklinėje, atiduodate pirmenybę? Juk jūs nuolat trausoje – darbai ir ten, ir čia. O kur išsiši jūsų širdis?

– Dirbu ir galiu pailsėti abiejuose miestuose. Tačiau mano širdis... čia, Kaune. Ne paslaptis, su laukiu vilionių keltis į Vilnių, kur išties daug veiklos. Bet čia mano namai. Man mieli ne tik Vilnius, Kaunas, bet ir Klaipėda – jos žmonės ir veikla, kultūra, savitas miesto veidas, jūros kvapas. Bet ir vėl pasakyčiau – čia, gimtajame Kaune, visai kitokia erdvė ir kūrybai, ir poilsiu. To mielo neskubrumo tame kur kas daugiau nei sostinėje, kur nuolatinis tempas, didelis informacijos srautas, renginių gausa ir viso pasaulyo sostinių virpesiai.

– Nors jau senokai planavome susitikti, užklupo jūs po premjeros. Ar jau spėjote atskivertėti? Apskritai ar dažnai būna premjeros? Ir dar paklausiu, gal kiek primityvokai: ar aplankė išsipildymas, esate patenkinta?

– Premjерę būna kasmet. Tačiau tokios apimties muzikinio (ne teatrinio) kūrinio premjera, valandą valdomas muzikos organizmas, – pirmas mano biografijoje. Ar išsispilde? Nerasčiau savo kūryboje tobolų kūrinii (gal dėl filosofinio požiūrio, o gal – tiesiog dėl savikritikos). Čia – vienas taiklesnių priartėjimo prie tobulesnio rezultato pavyzdžių. Kai tave užvaldo kūrybinė mintis, tu tarsi kuitiesi, nerandi ramybės, artėji prie atlikimo, o kai kūrinys nuskamba, pagaliau išsilaisvini, išsvaduoji. Tada, žiūrėk, ir vėl auga, aplimpa kiti dalykai... Užburtas ratas – tarsi koks apsėdimas. Nesvarbu, ar važiuodama autobusu užsirašai, ar name prišokusi prie fortepijono, paskui tą lapą kur nors nukiši, vėl ieškai, po kurio laiko taisai, bet ramybės nėra. O premjera... tarsi išvaduoja iš laikino apsėdimo.

– Tikiuosi, „Nemuno“ skaitytojai netrukus sulauks rimtos recenzijos apie naujają jūsų darbą. O dabar tiesiog knieti paklausti, kokia tikimybė, kad tokios apimties ir būtent tokios pat sudėties kūri-

nys būtų pakartotas, kokiose erdvėse tai įmanoma padaryti? Ar Kaunas neliks nuskriaustas? Nors, beje, premjeroje publikos iš mūsų miesto taip pat buvo nemažai. Muzikos kūrinys – ne nauja knyga, kurią panorėjęs bet kada gali pasiūlti nuo lentynos ir perskaityti... Kiek gyvuoja toks muzikinis „tvarinys“?

– Gali būti, kad ir labai trumpai. Nors likimo vingiai nenuuspėjami. 1999 m. Pažaislio festivaliu parašytus „Piligrimus“ iš karto palaidojau. Kūriniu atlikti reikėjo 21 fagotininko. Lietuvoje apskritai jų tiek néra – grojo ir Latvijos, Estijos muzikantai. Vėliau „Piligrimai“ dar ne kartą nuskambėjo – Lietuvoje, Prancūzijoje. Taigi kūrinio sėkmę lemia keli faktoriai, ir aciū Aukščiausiajam, kad ne visada toks „nepraktiškas“ atlikėjų sprendimas būna naujo kūrinio pratiessimo lemtis.

Džiaugsiuosi, jei kas nors dar kartą atlikis mano kantorių. Jei būtų mano valia, būčiau kategoriska – pakartotinį atlikimą įsivaizduoju tik sakralioje erdvėje. Nesu reikli savo kūrybos vadybininkė, labiau fatalistė, bet labai norėčiau, kad „Lumen Fidei“ nuskambėtų ir mano gimtajame mieste. Net galiu įvardyti erdvę – tai Šv. Jurgio Kankinio (pranciškonų) bažnyčia prie Santakos. Muzikiniame kontekste ji pritiktų tiek Pažaislio, tiek Tytuvėnų festivaliuose. Tikriausiai nereikia apkarptyti svajonei sparnų.

– Čia mūsų skaitytojams vertėtų priminti, kad Vilniuje „Lumen fidei“ premjerai buvo sutelkti įspūdinga atlikėjų sudėtis: svečias iš Lenkijos Piotras Olechas (kontratenoras), Mindaugas Zimkus (tenoras), Liudas Mikalauskas (bosas), Petras Vyšniauskas (saksofonas), Arkadijus Gotesmanas (perkusija), Agnė Petruškevičiūtė (elektrinė vargonai), varinių pučiamųjų ansamblis „Protuberus brass“ (vadovas Eugenijus Miknės), Vilniaus miesto savivaldybės choras „Jauna muzika“ (vadovas Vaclovas Augustinas). Na ir, suprantama, nepakartojama Šv. Pranciškaus bažnyčios, mums labiau žinomas kaip Bernardinų, gotikinė erdvė. Tačiau jūsų ištartis apie Šv. Jurgio bažnyčią prie Santakos daro įspūdį. Ir tai, kad kūrinys skirtas palaimintojo popiežiaus Jono Pauliaus II apsilankymo Lietuvoje dvidešimtmečiui, kur čia, Santa-

Gražinos Viktorijos PETROŠIENĖS nuotrauka

koje, dar taip gyvai Jį mename... Iš tiesų tegul visų kauniečių džiaugsmui pildosi jūsų svajonė! Beje, ar skiriiasi Kauno, Vilniaus publika?

– Nepasakyčiau. Ir dabar premjeroje teko matyti daug buvusių kauniečių. Tad kas jie – kauniečiai ar vilniečiai? Teko bendrauti su Austrijos, Jungtinės Karalystės publika – ji, sakyčiau, atviresnė, tačiau dabar jau ir pas mus pastebiu atviresni bendravimo tendencijas. Todėl džiauguosi ir labai vertinu ne tik tokias bendrystės akimirkas, bet ir jaukius, kamerinius muzikos vakarus. Specifinė aplinka turi savo aurą, atsiranda sąlygos artimai išsišakioti – galime aptarti, išvertinti ar palyginti muziką bei kitas meno sritis savo individualaus, subiektyvaus matymo pasažais...

– Palikote Kompozitorų sajungos Kauno skyrių, tiksliau, perdaravę vadovavimą. Ar rami širdis? Kas dar, be muzikos, karaliauja jūsų gyvenime?

– Širdis – nedalomas daiktas, jei padaliji, nelieka gyvybės. Ji atiduodama žmonėms, kad ir kur jie būtų. Džiauguosi, kad Kauno skyriui sutiko vadovauti muzikologė Kristina Mikuličiūtė-Vaitkūnienė. Mūsų skyrius nedidukas, bet drūtas: Giedrius Kuprevičius, Vidmantas Bartulis, Alina Ramanauskienė, Dalia Kairaitytė... Visi esame pažistami, artimi, susitinkam, senoviškai paposedžiaujam, aptariam reikalus ir apsisukę sušunkame – va jau ir festivalis „Iš arti“ artėja! O apskritai mano būtis Kaune (nors su dideliais, jau išsakytais sentimentais) kiek aptiprusi... Daug kur malonu nuteiti, dalyvauti, bet... muzika mane visą įsiurbia. Kartais sakau, kad gyvenu gyvenimą, kur darbas, poilsis ir malonumas – viename „išprotėjime“, tikslesnė jo diagnozė – muzika.

– O jūsų pačios, miela Zita, piligriminis kelias tiek kūryboje, tiek gyvenime?

– Jis su stotelėmis, poilsiu, atskivépimais, atradimais. Nuo pat vaikystės. Visas kelias tarsi dienoraštis užrašytas muzikoje, gal ir aciū Dievui, kad ne kiekvienam perskaitomas. Jame yra visko: išgyvenimų, nuojautų, ašarų, atradimų ir praradimų... Taigi, keliaudama stotelėmis tolyn, renku išmintį iš knygų, gyvenimiškos patirties ir kartu siekiu kalbėti apie paprastus, bet svarbius dalykus – kai mūsų gyvenimuose tiek daug triukšmo, reikia stiebtis link TIKĖJIMO ŠVIESOS, vedančios į VILTI.

– Dėkoju už pokalbij, kuris, jaukiai vakarejant, deja, jau netilpo nei į diktofoną, nei tuo labiau į šį puslapį... Jo tėsinį tikėkimės išgirsti kompozitorės muzikoje.

Kalbėjosi Gražina Viktorija PETROŠIENĖ

4 Vyksmas

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Dvi premjeros

Visa tiesa apie melą

Florianas Zelleris – tai jaunas prancūzų romanistas ir dramaturgas, kurį Kauno kamerinio teatro atstovai sutiko praėjusią vasarą Prancūzijoje. Susitikimas buvo lemtingas, nes lietuvių parsigabeno rašytojo pjesę namo, ir štai – ji jau teatro scenoje. Teigiama, kad šio autorius darbai išversti į keliolika kalbų, o pjesės sėkmingesnai statomos Prancūzijoje ir užsienyje, tačiau Lietuvoje tai pirmasis kartas.

Juk visi žino, kad negalima mažysti stereotipais, jog tai sunaikina bet kokias galimybes pažinti pasaulio įvairovę. Tačiau pasakykite, ar įmanoma po spektaklio „Tiesa“ atskiratytis nuolatinio prancūzų linksniamimo kaip geriausią ir aktyviausią meilužių pasaulio įvairovę? Beje, *mokslinkai*, teko girdėti, ši teiginį patvirtino kaip giliai išsiaknijusi melą. Visai ne prancūzai yra šios srities profesionalai. Bet gal tuomet bent jau mélavimo ir apsimetinėjimo?.. Na taip, juk ir pjesė ne apie meilužių reikalas, o apie melo ir tiesos sankirtas. Tačiau situacija tokia įprasta, kad sunku ir susigaudyti, kurie prancūzų menininkai ją nuolat, jau metų metus vienas nuo kito nusirašinėja. Dvi išradinės poros mausto savo su tuo skirtingu, keistai kryžminiai santykiai iš kairės į dešinę ir iš dešinės į kairę, spalviniai gyvenimą pačiomis kūrybiškiausiomis megystėmis ir issisukinėjimais.

„Melas yra yda tik tuomet, kai jis kuria blogį. Tai dorybė, kai kuria gėri. Būkite dorybingi. Meluokite velniškai – ne atsargiai, ne retkarčiais, bet ižūliai ir nuolat. Meluokite, ponai, kada nors aš jums atsidėkosiu tuo pačiu“, – tokią Voltero frazę trupė pasirinko pastatymo moto ir mėgino kalbėti apie įvairias šio blogo įpročio puses. Ne, ne, režisierius Stanislovas Rubinovas savo aktoriams draudžia melą įvardyti kaip blogio šaltini, o veikėjus kuo nors kaltinti ar smerkti. Spektaklyje mėginama nutrinti ribas tarp melo ir tiesos, viską supainioti ir paslėpti galus: „Dvi šiuolaikinės šeimos, kurių bendravimas susipina į draugystęs, meilės, ištikimybės ir išdavystės kamuoļi, mėgina išpainioti savo kasdienybės rezgini, ieškodamos tiesos. Tačiau kas yra tiesa, kam ji reikalinga, ką ji suteikia? Dažnai tiesa yra skaudži ir žeidžianti, o meluoja tam, kad neskaudėt.“

Na, skausmo, tiesa, scenoje ne tiek jau ir daug. Kaip, beje, ir realių jausmų. Komedijos juk statomas tam, kad išspausdū džiaugsmo ašarą. Ir nuo šiol Kauno kamerinis teatras repertuarė turės dar vieną lengvą lengvutelę pramogą pailsusiems žiūrovams. Režisierius prisipažino, kad jam daug vartoti nereikėjo, nes suraizgyto siužeto pjesę paprasciausiai teko išskleisti scenoje. Dialogai užgrobia visą auditorijos dėmesį, todėl ne tik režisūra, bet ir Sergejaus Bocullo scenografija asketiškai kukli. Tokioms karštomis porelėms pakako vienos lovos ir dar keleto mažučių baldų. Aktoriai Aleksandras

Jis su žmona (akt. Aleksandras Rubinovas ir Marcelė Zikaraitė).

Rubinovas, Egidijus Tamošiūnas, Eugenija Bendoriūtė ir pirmą kartą šio teatro scenoje pasirodžiusi Marcelė Žikaraitė įkūnija gana klasikinio stiliaus tipažus: pralaimėti nemégstantį kietuoļi, kuris galiušiai lieka kvailio vietoje, jo draugą nevykėli, nuolat apie kaltę kalbančią, tačiau nieko keisti nesiimantį gražuoļę. Žodžiu, žiūrovai scenoje galiés paieškoti savęs, o tada smagiai pasijuokti, nes kas gi tiki, jog aplinkiniai žino visą tiesą, – kartais net pačiam nuo savęs pavyksta pasislėpti.

Kur svogūnai, ten ir ašaros

Rugpjūčio 28 d. Kauno valstybinis lėlių teatras pakvietė žiūrovus į pirmą 56-ojo sezono premjerą. Spektaklis „Cipolino nuotykių“ sukūrė aktoriaus ir režisieriaus Kęstučio Jakšto vadovaujama kūrėjų komanda. Kai menininkas ateina iš kitos srities, tiek jis pats, tiek publiką tikisi naujų netikėtų sprendimų ir atradimų. K. Jakšto klasikinio kūrinio interpretacija turėjo būti savotiškas eksperimentas, kad tradicija taptų gyva ir šiuolaikiska. „Kaip režisierius, norėjau ne tik išméginti jėgas man nepažįstamoje lėlių, plastinio teatro meno srityje, bet ir perteikti savo supratimą, kaip aktorius scenoje turėtų bendrauti su daiktu, su lélé“, – dar prieš premjerą teigė K. Jakštas. Na, jėgas režisierius išmégino, pasimankstino, tačiau rezultatas vis dėlto nevirto teatro repertuaro įvykiu.

Literatė ir aktorė Diana Gancevskaitė interpretavo Giannio Rodario „Cipolino nuotykius“. Nors tei-

giama, kad „žaisminga vaikiška istorija apie daržovių tarpusavio santykius čia pateikiama kaip siautulingas gamtos, metų laikų virsma, daržovių lysvės sugretinamas su žmonių pasaulio santykiais“, atrodo, ši kartą scenoje „daržoviškumo“ daugiau nei istorijos origine. Jame revoluciingos darbo liaudies nuotaikos, regis, kaip ant delno. Ne veltui autorius daržoves vadino žmonėmis. Mažo miestelio atmosfera naujoje interpretacijoje siek tiek nunykio ir atsirado visai kita.

Spektaklio pradžioje po praūžusios vėtrą, kuri vos neišlaūžė teatro durų, mus pasitinka naujas personažas – daržo kaliausė, labai mėgstanti darbą ir pasakojanti šią istoriją. Aktoriai į sceną patenka iš žiūrovų salės, ir sceną dengiančiamje juodžemyje pradeda dygti spektaklio veikėjai. Tik gaila, kad po audeklu ir už širms pasislėpę aktorių balsai sunkiai pasiekia žiūrovus. Cipolinas (akt. Mindugas Ancevičius), kaip dera, pasirodo paskutinis, ir nuotykių prasideda. Tiesa, didžiausias nuotykių šiam spektaklyje, regis, yra Andrius Žurausko personažai. Siaubūnas despotas Citronas ir baisūnas Ponas Pomidoras dėl panasių stilistikos netikėtai siek tiek sulimpia į vieną, bet labai ryškų ir įtaigų personažą. Dailininkės scenografės Giedrės Brazytės sukurto lėlės – gana charakteringu brožų, judančiomis galūnėmis, o scenografija – neutrali, „bazine“, sudarant pagrindą improvizacijoms, todėl lėlės, jei tik aktoriai netingi, turi visas galimybesapti žvaigždėmis. Citronas su Pomidoru neleidžia lai-

Jis su meiluže (akt. Eugenija Bendoriūtė).

ko veltui. Seniokiškai spalvingas yra ir dėdė Molūgas (akt. Darius Krapikas), subtili Ridikutė (akt. Indrė Talocaitė), o Čipolino charakteriui gal vis dėlto dar vertėtų paieškoti įdomesnių niuansų. Juk ši kartą, kitaip nei būna dramose, nereikia gailėtis M. Ancevičiaus, kad jam teko lyriškas, neišraiškingas *geriečio* vaidmuo. Čipolinas gali siauteti, kiek širdis geidžia, – jis tikrai ne koks nuobodyla. Spektaklyje taip pat vaidina: Saulius Bagaliūnas,

Mindaugas Černiauskas, Remigijus Endriukaitis, Laima Strazdauskienė, Lucija Zorūbaitė.

Kompozitoriaus Martyno Bialobžeslio sukurtos roko operos ritmais suskambančios dainos – vienas maloniausių spektaklio atradimų. Ypač suaugusiesiems, nes reginys skiriamas vaikams nuo penkerių metų ir juos i teatrą lydintiems vyresniesiems.

K. Jakštasis mėgino sukurti gyvą ir judrų spektaklį, todėl po sceną blaškosi komiška varna, kriausė su

smuikeliu žiūrovams pasirodo kybodama kažkur paluby ir sugroja ausį rėžiantį „kaprizą“, gydytojai išrandą vieną už kitą keistesnes ligas, tačiau tai tik saldžios pyrago razinos. Spektaklis, nors ir dėstoma rišli, aiškiai suvokiamą istoriją, palieka chaoso įspūdį. Žinoma, daug kas susidėlios vėliau – jam brėstant, o sceninės kalbos precizikos, tikėtina, režisierius išgis su laiku.

Teatru archyvų nuotraukos

Silvia GIAMBRONE. „Anatominius teatras“. 2012 m.

Viršūnės

Devintosios tarptautinės Kauno bienalės „Unitektas“ konkursinės programos kūriniai šiais metais turėjo apsieiti be paruoštų tekstu – tiesiog vaizdu, ižvelgiamu konceptualumu perteikti autorų mintis. Iki sunkiai beaprépiamų dydžių išaugęs renginys šiai parodai Mykolo Žilinsko galerijoje rengti sulaukė 447 paraiškų iš 65 pasaulio šalių. Nuviltų menininkų buvo begalė, nes eksponuojama vos 22 projekta. Jų visai nedaug, tačiau ir iš tiek teko išrinkti geriausius – konkurso nugalėtojus. Dabar trumpai apie juos, nors tekstų, kaip minėjome, ir neturėtų būti.

Žiuri sprendimu, programe pagrindinį prizą ir kvietimą 2015-ųjų Kauno bienalėje surengti personalines parodas laimėjo italų menininkė **Silvia Giambrone** ir lietuvis **Audrius Janušonis**.

A. Janušonis sukūrė keramikos skulptūrų kompoziciją „Dovanos“, kurią komisija įvertino ir apibūdino kiek kitos kultūrinės teritorijos savokomis – kaip itin literatūriską, poetiską, tekstualią. „Dovanose“ de-ra daugybė įvairiu laiku surukturė keramikos figūrų, kiekviena jų pasakoja savą istoriją, vis kitaip atsive-ria kontekste ir sudaro bendrą, gana chaotiską visumą. Autorius ją lygina su į melodiją susiliejančiais

muzikos garsais. Kai tik prasidės edukacinė bienalės programa, moksleiviai bus pakvesti kurti savus pasakojimus.

Autorius teigia, kad sujungus praeitį ir dabartį ima aiškėti ateitis. „Senosios skulptūros tradicija šiame darbe modifikuojama, lieka tik jos reminiscencijos. Viena skulptūra derinama su 1975 m. leista „Poezijos pavasario“ almanachų antologija, kurioje daug tuomet rašiusių poetų autografų. Tematika driekiasi nuo atpažįstamų politikų iki sporto pasaulio, nuo krikščionybės iki Rytų religijos tradicijų. Gal žiūrovams norėtusi, kad kiekviena skulptūrelė būtų eksponuojama atskirai, tačiau pasirinkdamas tokią formą autorius siekia atsikritinumo ir literatūrinės netvarkos – tokios, kokią galima rasti menininko studijoje, o ne tvarkingoje galerijoje ar muziejuje“, – pasakojo bienalės vadovė Virginija Vitkienė.

S. Giambrone pristatė penkių minucių vaizdo filma „Anatominius teatras“, pro kurį abejingai niekaip nepraeisi. Tiesa, ne kiekvienas galės ramiai stebėti, kaip ant menininkės kaklo odos siuvama nunerta apykaklė. Šis performansas buvo nufilmuotas autorės parodos Italijoje atidarymo metu. Tai provokatyvus kū-

rėjos atsakas į dabartinės visuomenės aktualijas, susijusias su moters ir vyro politiniais žaidimais. S. Giambrone videoprojekcijoje pasakoja apie siuvinėjimą, kuris Sicilioje yra moterų meno forma ir amatas. „Nérinių įvaizdis perteikia moters statusą šeimoje ir visuomenėje. Skulptūra, tapyba laikomi tikrai sias menais, kurių autorai lieka istorijoje, o nérinių autorystės niekas net nemégina nustatyti, nevertina jų kaip meno kūrinių. Auksu austos tapiserijos kartais kainuoja daug daugiau nei tapybos darbai. Jas tamsoje celėse gamino nuo sunkaus darbo ankančios moterys, bet jų vardų niekas neprisimins. Keista, kad būtent moterys dažniausiai atstovauja „žemesnės vertės“ meno sritims. S. Giambrone videoprojekcija, atskleidžianti moters statuso problemas, yra nejaukus, tačiau labai paveiklus ir iškalbingas kūrinyς“, – 2015 m. i Lietuvą su savo darbų paroda atvyksiančią autorę pristatė bienalės vadovė.

Nukelta i 13 p.

6 Kūryba

Alma RIEBŽDAITĖ

Autorės archyvo nuotrauka

Pabusti

pabusti
penktą
kaip svajonėj –
sykiu
glaustytis
kutentis
ir juoktis
iki septynių
su vaiku
išretėjusi
rytą

tačiau nusitęsia traškėjimas kaip žingsniai
kaip bėgimas nematomų būtybių
iš anapus ima ošti
o gal kažkas
greitakalbe burtažodžius paséja
ir uždega pasaulį žodžiais

atsimerkiu – kiek tik akys užmato –
sidabrinė tikrovė ant kranto
plakasi, ir jos
ne pa lies t,
a

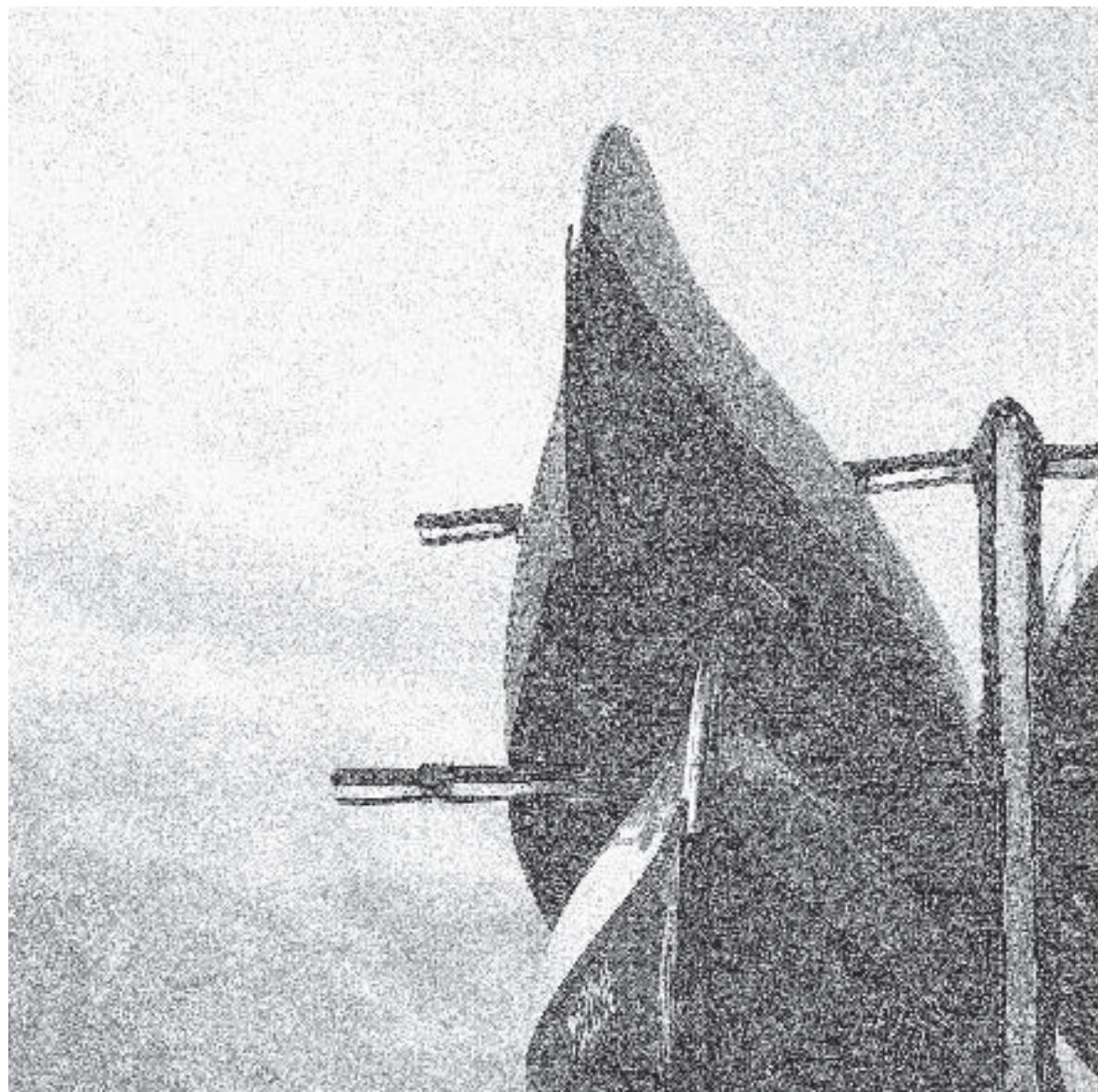
Svajonė sergančiojo

apie savaitgalį
kai mes sutūpę
geriam šiltas arbatas
kibirais
ir klausomės ugnies dainų,
nedraskomi jokių
svajų, nesužeisti
pripildyti kalbų ugnies –
traškėjimo aistringo
ryjančio
ir pamažu nunyrančių
tylon.

ugnies!

kad mes – kaip paukščiai žiemą
ant šakų
susiglaudę
gliaudom sėkleles ir taip
šilta po savo
plunksnomis,

gars vėjas šiaurys ir kiša
prie odos
aštarius nagučius
neišauklėto katino

Sninga ore

sninga ore
triukšmauja paukščių pasimetimas,
tik tie, kur toli ir miškuos,
tyli,
išdėdūs, kantrūs daiktai,
nuolankiai nuleidę galvas, o gal jau –
atstatę nuogas kaktas –
kaip ragus.

rytais kažkas nusišluoja mašiną ir važiuoja arti
arba vedžioja šunį. Dar – tradicinės optiškai juodos
varnos, o šiaip baltutėlės ir tyros

laimingi!
bučiuojasi ir glamonėjas šunys,
tik jų dvikojai padarai,
kaip apsikabint,
užmiršo

praneša per radią,
kiek elgetų sušalo,
girtuoklių kiek užstrigę skersgatviuos
žmonės métosi stačiai patvoriuose.
kokia žiema! kokia žiema! – bjauri, negailestinga
ir minus dvidešimt penki
gal ne už lango,
gal kambariuose

Žemėje, kuri dangaus
neturi, atrodo,
mirksnių erdvėje sustingsta
sninga – kas ir už kiek kada gal turguje kokiam
pardavė dangų

tik jau ne mugėje knygų! –
kur šventieji puotauja prie puslapio

Vis matuojuos ir matuojuos

vis matuojuos ir matuojuos
senatvės suknelę,
kurios niekada nesulauksiu –
vienos gražiausių

gležnas jaunos rūbelis
nemielas

vestuvinė – tegu kabo spintoj
ijkapėms

neleisiu, kad skaudintų praeiviai
geriau jau skaudinsiu save pati

naktis, už lango vėjas ūžia
ir po dviejų penkiolika

gal neteisinga
negražu
ir neprotinga šitaip elgtis

bet véjo pašiauštų daiktų melodijos
atsklindančios dabar
pakanka

ir man nekyla noras
sušukuoti
sodų obelų

plaukai jų,
kaip ir mano,
susivéle

naktis juk

tačiau jei norisi labai
gali tamsoj truputį pasimaivyti
prieš lango veidrodį,
kaip viskas nuostabu
ir kaip gerai

Dvigubas efektas

liūdesys, jis kaip durų
girgždėjimas, jis kaip šuo,
išliūkinantis vakarą pro
uzdarytų langų ertmes
ir lojanties tyloje

man patinka žiūrėti į
tokią milžinišką, kad jau nematomą,
beribę nuo vieno žemės pakraščio iki kito
išukančią tūkstančių drugelių paukščių ir angelų
nešvarius
skalbinius spindinčiame danguje
tarp ašmenų
sukasi būgnas
dar rankos ir širdys,
liežuviai sukasi

ne, tai ne liūdesys,
tai minčių maratonas, jos mėgsta lenktyniauti
tarpusavyje
žvilgčiodamos viena į kitą, o kuri gi pirmoji
pasieks finišą
minčiai pasiekti finišą tai tas pats kas
bitei įgelti, todėl kartais jos ima
sukti ratus,
nes mintys yra gudrios

tada, kai namuos nerandu jokios išeities,
nei lentynoje knygų, nei tarp puodų
balkone, kambariuos, tada išeinu į lauką,
bet kai ir lauke nerandu išeities –
ant kelio, tarp medžio šakų, danguje,
ménulyje ir žvaigždės nesuteikia prieglobscio

kai nerandu tavęs ir išeities atsirėmusi į tave
ar priglaudusi prie peties švino pripildytą
galvą

tada tik tada, kai viską išbandau ir niekur
nei laike, nei erdvėje,
nei viduj, nei išorėj nerandu
išeities

tada įsijungiu mėgstamą Lietuvos moterų grupę
„Lexotonil“
paleidžiu skalbiamosios mašinos muziką
ir išeinu

Primula farinosa

pati
sau žydi
raktažolė pelenélė ir saugo
raktinį žodį

8 Kūryba

Augustas SIREIKIS

Baltomis akimis žiūrint

Autoriaus archyvo nuotrauka

Kalbėjom telefonu jau dvidešimt minučių, ir aš gailėjaus, kam jį tąryt įkroviau.

- Ar galėtum? - ji nepriims atsisakymo, abu tai žinojom.

- Galėt tai galiu, bet nieko doro nepadarysiu.

- Mums pakaktų vien to, kad tai būtų tavo darbas, - tokia jau mano teta. Nenustos gražyliaut, kol neįkalbės.

- Aš... Dabar nelabai geras laikotarpis, - vos nepradėjau juoktis iš savo pasiteisimimo, - tiesiog esu siek tiek apleidės dailę.

- Bet tu juk toks talentingas. Kas atsitiko? - nereikia jos nė matyti - žinojau, jog klausia tik tam, kad pasijausčiau jai svarbus ir sutikčiau.

- Tiek to, pamiršk.

- O man taip patiko tavo darbai, kai žiūrėjom juos bibliotekoje. Jie truputį niūroki, - tą akimirką rodės, jog įtikėsiu bet kuria religija, kurios dievas panaikins telefono ryšį, - bet aš žinau, kad tu gabus ir vis tobuleji.

- Iš kur žinai? - žaismingas smalsumas paėmė viršų.

- Na... Juk žinai...

Galėjau priremti ją prie sienos. Tačiau artimieji taip nesielgia.

- Gerai, gerai, Brigit. Padarysiu. Atnešk tą knygutę rytoj arba poryt, pažiūrėsiu, kas išeis.

- Ačiū. Tu labai geras, - o kad bent pinigų gaučiau už pokalbius su ja.

- Mhm.

- Tik neužmiršk paukščiukų. Aš tau dar pri-minius paukščius, tu žinai, kaip jis juos myli. Juk žinai.

- Žinau, Brigit, - visi mes viskā žinom.

- Ačiū tau.

- Iki.

Norėjosi svieсти ragelį į atokiausią kampą, bet tiesiog leidau jam nukristi ant žemės. Apsidariau - besiskaitant kėdė, ant kurios sėdėjau, stovėjo vidury apversto kambario. Ant baldų rinkosi dulkės, į sieną atremtos sugadintos drobės, tuščiose stiklinėse dienų dienas sausėjo teptukai. Visur mėtési rūbai, susiskusiant grindų tysojo ištepta paklodė.

Atsispriau, ir kėdė apsuko ratą. It liūtas karalius apžiūrėjau savo valdas ir pabandžiau jomis didžiuotis.

Atsiskau į vienintelį iki šiol artimą, tarp kitko, seniausią daiktą savo kambarį. Ryškų spalvotą portretą, kabanti netoli lango.

Ištaškyto ir nutekėjusio jo veido ribas paryškina baltas siauras kontūras. Tačiau šiaip jis neturė-

jo aiškių formų. Ant kaktos plytėjo šviesiai mėlynos smegenys, kurių vingiai buvo tokie ryškūs, jog galėjai palaikyti besiranganciais kirminalis. Dešinė veido pusė - violetinės démės, kairė - raudos, o ties nosimiški tiek padažyta žaliai. Juodos storos linijos vingiavo aplink du liūdnus baltus taškelius - akis. Na, o po nosimiški, kurios nebuvuo, kyšojo vienas kitas kreivas, į skirtinges puses nusisukęs dantis. Tik viršutinio žandikaulio, nes apatiniojo jis neturėjo. O jei ir turėjo, šis kybojo prislojės prie krūtinės.

Baisiai pražiotoje burnoje, rodės, girdi tylu it šiurenimas kvépavimą.

Titas buvo matęs tą paveikslą - ne kartą viešėjo mano namuose.

- Kas jū, sakei, nutapė?

Rūkydami mes šalom prie juodesnio už naktį baro, sunkių batų, odinių striukių, ilgų plaukų ir auskarotų būtybių apsuptu.

- Koks skirtumas, vis vien, kai gersim kitą kartą, vėl klausiai, - atsakiau, mat jis visada pamiršta.

Nepasakyčiau, kad bijoju, tiesiog buvo neįauku. Ir nors raminau save, stebėjausi, koks šalta-kraujis išliko mano draugas. Ant kairės jo veido pusės krito sulipusi trumpa skiauterė, pro palto kraštus lindo žydras megztinis, o lūpos puošesi ironiška sypsena.

- Idomiai, Titai, išsirinkai vietą, - mačiau mus kaip dvi avis vidur lauko, kur ganësi jaučiai ir karvės.

- Alus pigus, einam į vidų.

Prisėdom prie stiklinės sienos. Mačiau, kaip už jos kruta, lyg verdantis vanduo burbuliuoja juodi siluetai. Scenoje grojančios grupės vokalistas užlipo ant stiprintuvo ir suko ratu ilgus, velniškai ilgus garbanotus plaukus.

- Nesuprantu, kodėl nebesinešioji sketch-pad'o. Jei šis vaizdas tau toks įdomus, kaip sakai, brūkštelium porą linijų - nutapytum namie.

- Aš nesakiau, kad jis įdomus, - bandžiau išsi-suktui. O jis vėl ironiškai šypsojosi.

- Neapsimetinėk.

Bokalai mudviejų rankose - it telefono rageliai. Prakaito ir alaus tvaike tirpstantis dialogas - lyg prasidėjės prieš du tūkstančius dienų.

- Na, ne taip viskas paprasta, supranti? Vos nupiešiu pirmas formas, atrodys, kad jau šimtakart esu tai darės. Čia dugnas, Titai.

- Tau seniai taip? - paklausa jis, nors apie tai kalbėjom dar prieš ateidami.

Seniai. Labai seniai.

- Na, tu pagalvok. Prisimeni, kada paskutinį kart matei mano darbą viešumo?

Pernelyg seniai, kad turėčiau jégų ko nors vėl imtis. Jégų keistis. Aš jam aiškinau - čia, kas blo-

giausia, viskas gan paprasta.

- Vertybų sąstingis. Nepalaikau su žmonėmis normalių santykų, nes nesugebu nieko padoraus sulkurti. O nesugebu nieko padoraus sulkurti, nes nepalaikau su žmonėmis normalių santykų.

Nevykės menininkas - visai kaip narkomanas. Dėl dozės, dėl išganymo akimirkos, kad pasijustų bent kiek geriau, bent ši tą doro sukūrės, jis bus linkęs atstumti artimuosis, bijoti jų, bijoti suteršt savo sąmonę ir rankas.

- Su manim juk bendrauji.

- Nes tik tu šiąt nesąmonę supranti.

- Klausyk, tu nerašai. Žinau, ką turi galvoj, juk bendraudamas su žmonėmis, o ypač su moterimis, aš kaskart bijau, kad jos pavogs iš manęs protą, idėjas. Arba apsvaigins taip, kad pats viską pamesi - vadink, kaip nori. Bet dailininkui rankų gi niekas nenukirs.

- Žinai, ką tai primena?

- Na?

- Seni žmonės taip sako, ypač kai jaučia ateinant ligą. I Dievą, į likimą kreipiasi, nėra skirtumo. Tiesiog prašo: „Sveikatą atimk, tik protą palik.“

- Graudu iki numirimo.

- Aš rimtai.

- Žinau.

Pro šalį praėjės ilgaplaukis užkludiė mano kėdę. Tačiau neatsisukau, nes akis vėl priklaustė vaizdas už stiklo. Muziką vos vos tegirdėjau, bet velniškai ryškiai mačiau, kaip vokalistas ištiesia mikrofono stovą žiūrovų link, o apželės vyras tvirtu delnu jį sučiumpa ir rėkia taip, lyg norėtų balsu padegti.

- Aš gi matau, kaip žiūri, - vėl prabilo Ironija, - neužsišédék ant savo netikrų bėdų.

Neužsišédék.

Ziūrėk.

Kartais žiūrėdamas gailiomis akimis matau, kaip jis pareina namo. Girtas kojomis nuspirlia ant grindų besimėtančius teptukus, pauusto gelso vandens, tikėdamasis kokio nors géralo, bet nusivylęs numeta stiklinę, kurioj skalaudavo dažus, į kambario kampą. Sizifas bando užmigti, tačiau neišeina.

Bandau prabiliti, neužuodžiu jo skausmo, nes neturiu nosies, tačiau méginiu rėkti. Noréčiau supurtysi jį, bet negaliu nulipti nuo sienos. Bent pasakyti, kad atsikvošetų, kad įgautų tikėjimo, kad keistusi, užuot mylėjės savo skausmą, tačiau garas stringa gerklėj. Sausas liežuvis vartosi burnoje, mat nemoku susičiaupčia, dienų dienas stovi pravira burna. Ja ropoja vabalai, ja jaučiu vasaros kaitrą ir žiemos žvarbesį, tris tūkstančius metų mano atvira burna nugyveno ir man nieko neišeina jam pasakyti.

Titas paėmė dar po vieną bokalą ir grįžęs paklausė:

- Miegi naktim?
- Nė velnio.
- Durnius.

Perbraukiau ranka per riebaluotus plaukus ir susimąsciau, kad juodi ratilai galėjo krist jam į akis. Susiėmiau ranka veidą. Pirštai buvo ištepti tušu.

- O jei grafika?
- Nesvaik.
- Ne, ne, aš rimtai, - jo veidas per akimirksnį nusivalė šypsena, - juk kažkada užsiémei.
- Šimtas metų. Niekas nė pažiūrėt į grafikos darbus nenorėjo.
- Čia rodiklis?
- Aš pats į juos negaliu žiūrėti.

Nusuktas žvilgsnis ir sustojus akimirka.

- Bet...

Pamaniau, jog vokalistas, matyt, turi geležinius raumenis. Jis tebelaike mikrofono stovą virš publicos. Ištiesės šventino klausytojus vieną po kito. O jie kratėsi it apimti orgazmo.

- Juk...

Tarsi popiežiaus lazdą virpančioj ir raibuliuojančioj tamsumoj jis laikė sidabrinį skeptrą.

- Pats...

Kratėsi plaukai, drabužiai ir spygliuotos barzdos, rankos ir kojos tirpo tamsiam vandenyn. Jie maišėsi ir šoko, chaosas užvirė, o visa ko kulminacija - išganingasis stovas, kuris, rodės, nepaliaus stovėti per amžius.

- Sakei...

Titas ir toliau kalbėjo, bet jo negirdėjau. Buvau pernelyg įtrauktas vaizdo, kaip dvasininkas nus-

dėjeliu armijai rodo amžinajį stovą, o jie alpsta, miršta ir gyvena.

- Kad...

Kažkas išlaisvino fantaziją, o ši - visą virtinę nesibaigiančią vaizdų, kurie vienas po kito mirgėjo prieš mano akis. Mačiau tą vokalistą visur - bažnyčioj, pievoje, ant aukštostos uolos... Ant smailios uolos, kur aplink skraidė... sumiš... paukščiai.

- Ar girdi mane? Turėtum matyti, kaip žiūri tą koncertą, aš tau sakiau.

Atsigréžęs blausioj rausvoj šviesoj greta pastebėjau ir jį.

- Klausyklis.

- M?

- Prieš kokią savaitę mano sūnėnas šventė gimtadienį. Mažas jis. Brigitė paprašė, kad papuoščiau užrašų knygelę, kurią jam nupirko. Jis nori rašyt dienoraštį. Sutikau, kurgi dėsiuos. Paėmiau plunksnā, tušą ir išpašiau knygutę mažais paveiksluikais. Vieną po kito piešiau. Jo kaimą, mokyklą, vaikus. Šuniukus, paukščius - jam baisiai patinka paukščiai, visą tuziną pripaišiau.

- Juodos tavo panagės?

- Nesiprausiau nuo to laiko. Klausyklis. Per vieną vakarą pripiešiau, net nesusimąsciau, kad nekenčiu grafikos. O ten - gryna grafika.

- Matai? - jis pasidabino ne ironiška, o besidžiuojančia šypsena. - Dabar imsies jos dažniau?

- Nė velnio. Klausyklis, - kalbėjau skubiai ir fragmentiškai, privalėjau jam tai išaiškint, - tai nebuvu paveikslas, aš ne parodai dariau. Tačiau kartu - pats tikriausias paveikslas, kurį nežinia per kiek laiko buvau padaręs.

Jau tada pradėjau jo laukti.

- To pakartot neisėitu. Bet ten tiek daug tiesos - kiekviена linija, kiekviename taškas kažką reiškė, aš nieko neprisigalvojau. Tapyboj nuolat esi priverstas prisigalvoti, bent aš verčiu save ką nors iškraipyti, prikurti. Čia nebuvu kūrybos. Kai kurie simboliai tokie abstraktūs, neaiškūs, bet pasitikėjau Brigitos sūnumi, kad jis supras.

Nesišypsojau, nes neturiu apatinio žandikaulio, bet bučiau tai darės iki ausų.

- Ten taip viskas tikra! - Tito veide susipynė globėjiska šypsena ir nuostaba. - Nebuvu nė lašo persiengimo, vien natūralumas. Aš nesiimsiu grafikos, nežiūrėk taip, bet dabar ta akimirka iškyla kaip visiškas vertybų sąstingio paneigimas. Vertybų sąstingio, suprant? Nieko neieškojau, tiesiog piešiau, ir tiek. Nesuprantu, kodėl, bet turėjau ką piešti.

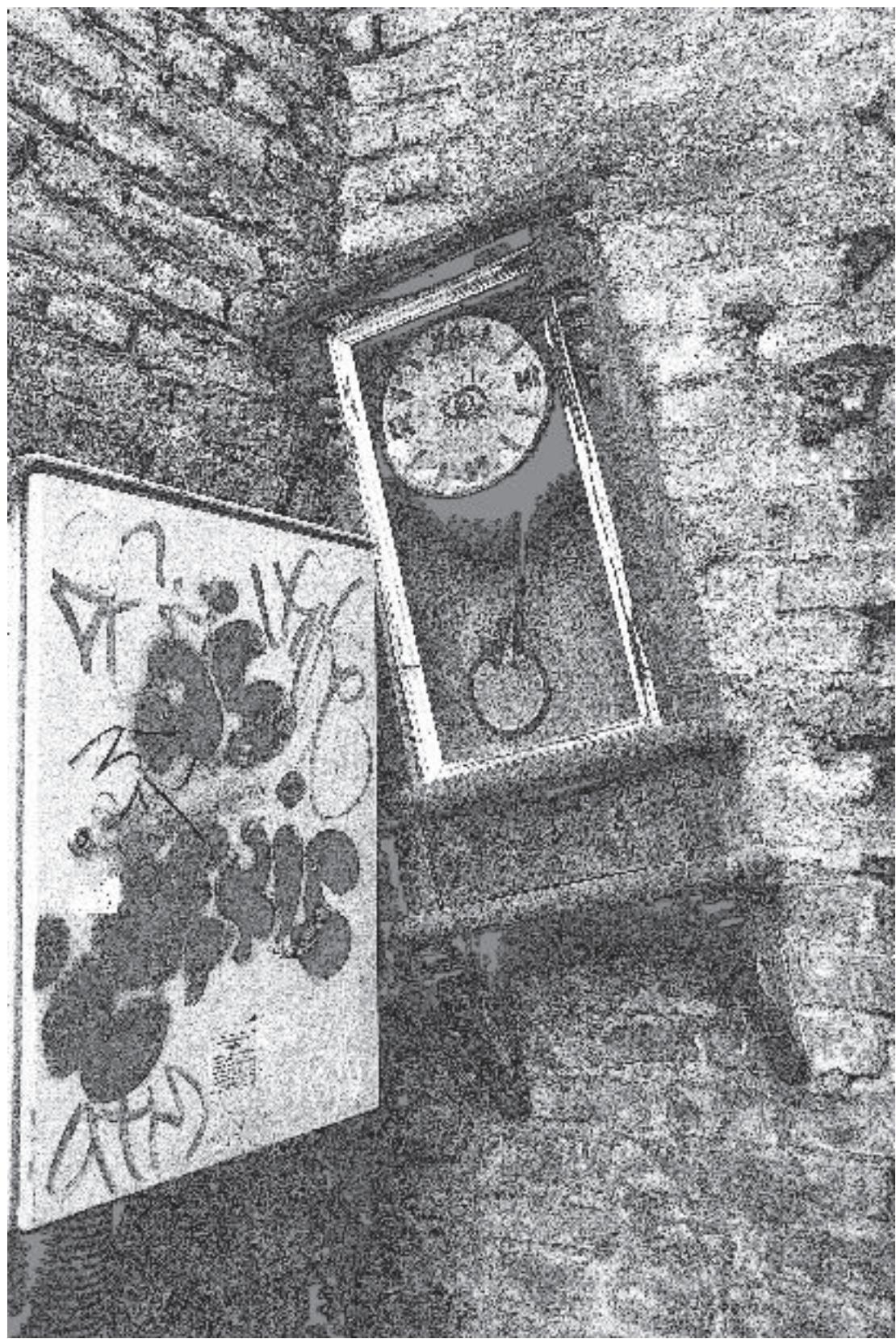
Saugojau jo patalus ir prižiūrėjau kambarį. Buvau tylus sargas.

- Velnias. Ten nebuvu nei moterų, nei žmonių, su kuriais bijai bendrauti, nebuvvo parodų. Visus tuos vaizdus... matydamas juos pirmąkart, matydamas, kaip Brigitos sūnus eina iš pamokų, kaip šeria sunį ar važiuoja į kaimą, niekad nežinojau, kad visa tai piešiu. Tiesiog prisiminiau ir piešiau.

Ir jis gržo. Apgirės, bet labai nedaug. Nusirengė, nesiprausė, tačiau užmigo greitai it kūdikis. Per miegus kažką kalbėjo storu balsu, rankoje laikė savo varpą ir, rodės, bandė kažkam ją įteikti. Kalbėjo apie metalistus ir tamsą, tiesė savo organą į priekį, lyg norėdamas kažką juo pasiekti, kažkam parodyti. Kažką juo palaiminti. Tačiau, dievazi, jis tūkstantį metų taip ilgai nemiegojo.

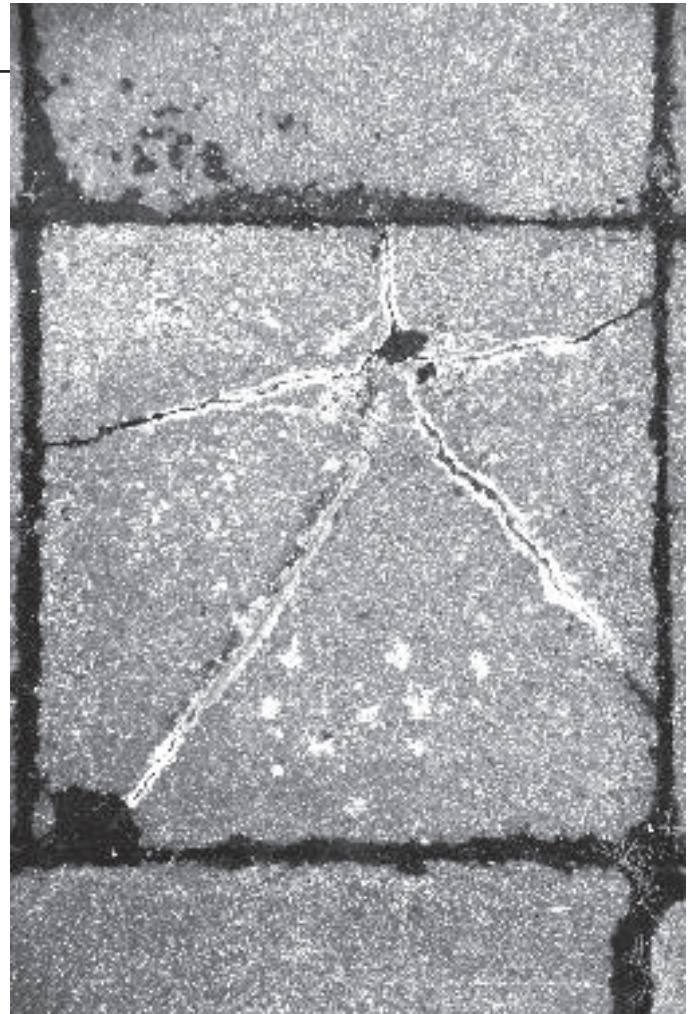
Niekad taip ir nesužinojau, ką jis tąnakt sapnavo. Bandyčiau paklausti, bet mažyčių baltų mano akių jis neįskaito. Nors į mane ėmė žiūrėti dažniau. Skaiciavo smegenų vingius, maišydavo dažus, ieškodamas panašaus atspalvio, kokiu papuošti mano skruostai. Dažniau nei bet kada sėdėdavo priešais ir, žiūrédamas į pravirą nuogą mano burną, bandydavo ką nors panašaus išgauti tempdama savo apatinę lūpą žemyn.

Ir nors užostoti negaliu, mat neturiu nosies, drėgnas dažų kvapas vėl pildydavo kambarį, vilgydavo mano liežuvį ir sargui būdavo ramu tylėti.

Zenono BALTRUŠIO iliustracija

10 Kūryba

Andrius JAKUČIŪNAS

Savi papročiai

Umberto Eco tekste „Kiekvienoj šaly savi papiročiai“ („Sugauti priešą ir kiti progeniai rašiniae“, „Tyto Alba“, 2011) mini knygelę „Naujoji Utopija (sic) arba tiesa apie Prarastąjų salą, kur Išmintingasis Įstatymų Leidėjas bandė įkurti Laimingają Respubliką, laikydamasis principo, kad patarlės yra liaudies išmintis“.

Šioje knygelėje – tai nesunku suprasti iš pavadinimo – aprašoma valstybė, valdoma pažodžiu i traktojant ir kasdieniam gyvenimui pritaikant patarių išmintį. U. Eco atkreipia dėmesį Įstatymų Lei-

dėją (šis vadovavęsis Utopiniu principu, kad liaudės balsas tuo pačiu metu yra Dievo balsas) buvus tikrą, kad visi ankstesni ideologiniai, moraliniai, socialiniai, politiniai ir religiniai projektai žlugo būtent dėl intelektualinio *hybris* atotrūkio nuo senolių išminties.

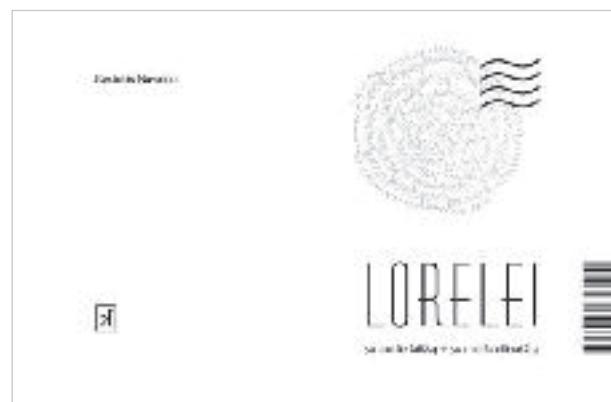
Vis dėlto autorius neslepija – praėjus keletui mėnesių po Laimingosios Respublikos įkūrimo, ne trukta pastebėti, jog Utopinis principas labai apsunkina kasdienybę: bendruomeninis gyvenimas susitraukęs iki apsikeitimo keletu vienskiemenių

žodžių, nes „tylėjimas yra auksas“, „neprasitark blogą valandą“, „išmintingi neplepa“, „i užčiauptą burną musė neįskris“; sunkiai sekėsi religinis gyvenimas – kadangi „Dievas mėgsta byloti tiems, kurie tyliai“, niekas nebenorėjo melstis; buvo neįmanoma vykdyti teisingumo, nes „išpažinta nuodėmė – pusiau atleista nuodėmė“, o jei kas ir būdavo nuteistas, tai nebūdavo galima paskelbti nuospredžio, nes „reikia smerkti nuodėmę, o ne nusidėjeli“; pasidariusi tragiska moterų padėtis ir t. t.

Reforma paveikusi bene visas viešojo gyveni-

Etažerė

Kęstutis Navakas „Lorelei“: esė ir poezija. – Kaunas: „Kitos knygos“, 2013.

Ar kada pastebėjote, koks lėtas atrodo paštas, kai prireikia nusiųsti atviruką? O siuntinį? Gyveni kasdien vokuose gaunamų neįpakuotų gretaegių žinučių laiku, tad vaidenasi, kad papras-tutis, antspauduotas laiškas ilgai užtrunka. O štai laiškininko Kęstučio Navako eseistinė epistolija „Lorelei“ atkeliauja voke. Atvėrus jo auselę pabyra nedatuoti laiškai, ant stalo jie sukrinta visi iš karto. Tiesą sakant, vargu ar būtų galima sumanyti geriau apipavidalinti knygą (dailininkė Sigutė Chlebinskaitė). Tad laiškų dabar pabirę visur. Nesistebėtum, jei vieną rastum virtuvėje arba iš tiesų galéatum kam nors išsiųsti.

„Lorelei“ – tai laiškai mylimajai. Užrašai ir, regis, kvieti grįžtelėti į praeitį, tekstä suvokti kaip elegantišką, širdis virpinančią senamadį da-

lyką. Tačiau laikydamas juos rankose jokio atotrūkio nejunti, apie tai galbūt primena tik požiūris, jog tokie laiškai atgimsta kaip romantizuotas mediatorius, skirtas perteikti potyrius, meilės išpažinimus, prie kurių dera pridėti truputį „vakaro lyrikos“. Kartu įtraukiama į tai, kas dažnai esti privatus, netgi intymū: pavyzdžiui, vartant M. K. Čiurlionio „Laiškus Sofijai“ galbūt sunku išsivaizduoti, kad susirašinėta nė nežinant, jog kada nors jie suguls į gražų ir vertingą tomą, tad ar skaitydamas juos netampi žodžio ir potyrio vagimi? Juk laiškas gimsta iš astumo ir noro bent jau žodžiai jų sumažinti: už teksto likęs gyvenimas nepažinus, susirašoma susiklosčius gyvenimiškai situacijai tai perduoti konkrečiam adresatui. Ko gero, šitai būdinga

ir K. Navako „Lorelei“, kurioje 50 tekstu būtų ne tokie įdomūs, jei tas fikcinis žaidimas su menamaja nebūtų navakiškas (prie kiekvieno teksto įterpta ir 50 eilėraščių – naujas, skaitytas ir paties verstas „vakaro lyrikos“ pavyzdys), žaidžiantis su laiško kaip užrašyto romantizuoto pašnekėsio stereotipu, o menamosios vaidmuo negalėtų būti priskirtas ir konkreti, autoriumi (pas) tikinciai skaitytojai, į kurią, tikėtina, labiausiai ir apeliuojama.

Šie K. Navako laiškai gali pasirodyti trumparegiai: atsakymų į juos nėra – priešais akis turi lapą poperiaus su galimo rašytinio pokalbio užuomazga. „Loreleje“ daug kartų į mylimąjų prabylama tarsi be padžios, lyg būtų susirašinėta jau seniai, o gal amžinybę. Laiškai nepasira-

mo sritis. Tarkim, eismas keliuose pasidaręs labai sunkus, nes paliekantysis seną kelią dėl naujo žinijo, ką palieka, bet nežinojo, ką ras, todėl buvo uždrausta ne tik apsisukti (negalėjai ir grįžti iš kur išvažiavęs), bet ir išsukti iš kelio („Nemesk kelio dėl takelio“). Kita vertus, buvo uždraustos visos transporto priemonės („Lėčiau važiuosi, sveikas ir gyvas toliau nuvažiuosi“), bet negalėjai keliauti ir ant asilų, nes tie gyvuliai nepakeliamais dvokia („Trinkdamas asilo galvą bergždžiai naudosi ir muišia, ir geldą“). Be to, išvis buvo nepatariama ne tik keliauti, bet ir imtis kokios nors gamybos, nes „kas svajonėmis gyvas, tam mažiau reikia“ (tai skatinuoja ir svaigalų vartojimą).

Pagaliau neliko netigi asmeninės higienos, nes „kas nusipliko karštu vandeniu – bijo ir šalto“. Taip pat problemą kildavę dėl rytinio tualeto, nes „geriausias veidrodis yra senas draugas“. Būdavo nelengva kiekvieną rytą surasti seną paslaugą draugą, nebent du garbūs bendraamžiai nutardavo pabūti vienas kito veidrodžiu, tačiau jiems pasidarbavus skustuavis rezultatas būdavo prazūtingas.

Taigi, kaip pabrėžia fiktyviosios knygelės autorius, nieko nesą stebėtina, kad Laimingosios Respublikos gyventojai nebuvu laimingi, ir vienas po kito paliko salą bei jos įstatymu Leidėją, kuriam teke pripažinti savosios utopijos žlugimą.

Būtent Naujosios Utopijos kūrėjo nesėkmė mane paskatino užsiimti tam tikromis ateities prognozėmis ir visų pirma kelti klausimą: kaip funkcionuotų Lietuva, jei įstatymu paverstume mūsų senolių išmintį? Gal baltiškoi patirtis įrodytų, jog Utopijos nesėkmė buvo nulemta ne paties principo klaudingumu, bet nebrandaus (vadinasi, įstatymams netinkamo) folkloro, todėl, itališkas patarles pakeitę lietuviškomis, galėtume tikėtis sulaukti sėkmės? O gal, émus taikytį šią abejotiną praktiką, krachas mūsų jauną respubliką ištiktų dar greičiau, ir mes patirtume, kad už bet kokį principą apskritai dar ydingesnis yra principas tiesos ieškoti tradicijoje bei praeityje? Juk jų (pelnytais) kritikavę netgi hokitų pranašas Arius teigės, kad ilgas žiūréjimas į praeitį kenkiąs regėjimui.

Pažiūrėkime.

Vos pabandžius modeliuoti ateities vaizdą aiškėja, jog kasdienis žmonių gyvenimas patirtų kaičių transformaciją: visų pirma šalyje klestėtų ir vi-

saip būtų skatinama veltédystė („Dievas davé dantis, duos ir duonos“), kuri netgi pakeistų dabartinę švietimo sistemą („Laikas – geriausias mokytojas“), vis dėlto vaikai ugdomo tikslais būtų smarkiai purtomi („Vaiką mylēk kaip dūšią, bet krēsk kaip grūšią“). Tuo metu fone visą laiką girdėtume verksmą – „verkia duona tinginio valgoma“, todėl (tiketina) žmonės, kad ją nuramintų, vis dėlto būtų priversti siek tiek dirbtis, nes „duona ne marti, kad ir karti“ arba, imituojant darbą, bent išsitepti rankas juodai – „balta duona juodom rankom uždirbama“.

Žinoma, toje naujojoje Lietuvoje, kuri pažodžiui traktuotų ir kaip įstatymus taikytų protėvių paprocius, būtume priversti kentėti dėl neišiviciusios ir primityvios medicinos – tekų visuotinai vadovautis posakiu, kad „laikas gydo žaizdas“, juo labiau kad žmonės tikėtų neva „skausmo neragavęs, laimės nepažins“ ir vaistinių preparatų duotų tik savo vaikams („Beržų košė – vaikų vaistas nuo visų ligų“), nes baimintuosi, kad jų nesveikata kaip nors pasinaudos žydai („Po laiko ir žydo vaikas protinges“). Beje, tie, kurie turi ilgus liežuvius, klaikiai bijotų išsižioti, nes „dėl ilgo liežuvio ne vienam dantys išgriuva“, tačiau bet kuriam jau nuoliui į tai būtų visiškai nusišvilpt – vos išbarškėjus dantims, prie jo pribėgtų pelė ir atiduotų savus („Jaunam ir pelē dantis duoda“).

Su svečiais, nors ir labai nenorom, iš pradžių reikėtų bendrauti meilialai, bet vėliau juos būtų leidžiamai žudyti („Iš pradžių – meilialai, vėliau – peiliail“, „Yra pradžia, bus ir pabaiga“). Tiesa, jei tai būtų trečia diena, keliant peilių reikėtų raukyti nosi, nes „žuvis ir svečias trečią dieną dvokia“. Keistokas būtų šeimyninis gyvenimas – vyrams tekutį įsišpirti į žmonas ir keisti baisų nepatogumą („Blauga žmona kaip ankšti batai“), nepaisant to, būtų manoma, kad geriausia vesti anksti – „nesigailės anksti kėlęs ir anksti vedės“. Beje, pagal Utopinį Principą organizuotoje visuomenėje niekas neglosystytų gaidžių („Glostyk gaidi kiek nori – vis tiek kiaušinių nesudės“), tačiau visada dairytusi jaunu karvių, nes „ant jaunu karvių auga pinigai“.

Visur pakelėse metyti daug svetimų protų, nes „svetimų protu toli nenuvažiuosi“, tačiau nė vienos negalėtų pasakyti, kur yra jo paties protas, mat sis kažin kur šlaistytusi su išmintimi („Protas išmintį vedžioja“), o juo vis tiek reikėtų džiaugtis

(„Kožnas savo protu džiaugias“); kam nors atkreipus dėmesį, jog tas ar anas žmogus neturi proto, šis nesuglumtų ir tuo pat atsautų, kad jis esas ne žmogus, o kirvis be koto, nes „geriau kirvis be koto, negu žmogus be proto“.

Mūsų laikų žmogų naujoji tvarka, švelniai kalbant, stulbintų – siek tiek tolėliau, už pakeles nuklojusių sveikų protų lūženų, regėtume minias gudruolių, ariančių žemę žasinais („buklus ir žasina paaria“). Tiesa, darbininkams neduotų ramybės įkyrūs ašvieniai, kurie aiškintų jiems, kaip reikia laikyti arkla („Geras ašvienis artojā mokinia“), ir žmonės, turintys po aviną, kurie dar reikalaudau jiems duoti gaidį („Avinas duotas, dar gaidžio prašo“). Pro juos sunkiai sau kelią skintusi durniai, kuriems reikėtų duoti kelią („Duok durui kelią“), su žvirbliais nukritę tysotų tie, kurie išskrido su gandrais („Su gandrais išléksi, o su žvirbliais nukrisi“), o pakelėse gulintys tinginiai, paklausti kelio, rodytų jų koja („Tinginys ir kelią koja rodo“). Taigi peizažas, ypač turint galvoj, kad jų darkytų sugriautų kolūkių pastatų vaizdai (nes „Landsbergis sugriovė kolūkius“), būtų niūrokas. Jam siurrealumo dar pridėtų tai, kad kiekviena sienai turėtų po ausį („Ir sienos turi ausis“). Nepaisant to, žmonės nė nebandytų tvarkytis ir apskritai stengtusi visą laiką sėdėti ant žemės, nes „ant žemės sėdėdamas neturėsi kur nukristi“, prieš tai, žinoma, pasirūpinę, kad jų pavyzdžiu nepasektų vištос, ir šitaip nepakenktų savo apatinės dalies užpakalinei pusėi: „Mandrioji višta visada pirmą užpakalį nuplinka“ ...

Manau, tiek pavyzdžių užtenka, kad įsivaizduotume, kokieje keistoje ir nepavydėtinioje situacijoje atsidurtų mūsų valstybę. Taigi ir išvadas apie Utopinio principo taikymo rezultatus nesunkiai galime pasidaryti – jos, spėju, pirmiausia pasireikš kikenimui. Vis dėlto prieš pratrūkstantį juoku verta vieną sekundę labai rimtai pasvarstyti: gal, užuot klausius išmintingų protėvių kliedesių į jausimų, naudingių ir vėrcių (žinoma, ir malonių) patiemus kurti tradiciją, kuri nereikalautų iš mūsų ainių nei jos tėstimumo, nei beprasmės ir orumą žeminančios pagarbos mums – tos tradicijos kūrėjams.

Mielieji, užsiimkime niekais! Juk gyvenimas trumpas.

Komentaras skaitytas per Lietuvos radiją

šomi, į adresatę beveik nesikreipiama (tuo labiau panegiriškai; salžiabalsius apibūdinimus galima susirinkti iš viename laiške pateikiamų Henrietės Vogel kreipinių repertuaro). Norinciajam suvokti sukurta nešališką santykį kontekstu tampa bet kas. Taigi galima imituoti eliptinį dialogą, bet čia pritrūksta to kažkur laike pasimetusio laiško, atbalsio. Ko gero, pritrūksta būtent todėl, kad norom nenorom prisimini K. Navako ir Akyvilės Žilionytės knygą „Visi laiškai – žirafos“ (2012), kurioje žavėjo eseisto gebėjimas atsakomuoju tekstu mezgamam pašnakesiu grąžinti žaismingą racionalumą, leisti raidėms kibirkšiuoti, atsišpirti. Visa tai turėjo atramą, gime ir plėtojo nenuspėjamą dialogą. Kai jo nėra, K. Navako rašymas pasirodo kitoks, netgi siek tiek priblėses, klaidžiojantis tarp jam būdingų įterpiamų aliužių gausos, bet ne mažiau įdomus kitais aspektais.

Daugelis laiškų „Lorelei“ nėra tik žodžių saujos, kurias galima neatsakingai barstyti, nes jie įprasmina įvairius santykio niuansus, būsenas. Tai liūdna, bet nevarginanti knyga. Joje neatsiskaukiantis sirenos klyksmas leidžia pasakotui iš įvairiausiu ašeliu, vyno kamščių, įkaitusių peilių ar kitokių pavidalu bandyti sudėlioti blukų mylimosios paveikslą: „Jei pasaulyje ima dominti tik vienas žmogus, tai panašu į fundamentalizmą, kartais – į paranoją, bet ką jau padarysi, jei tik tu man dabar košerinė, tik tu man dabar – akiniai. / Taip būna, kai tu kažkur toli. Kai šalia, kartais noriu, kad nebūtum, tiksliau,

vieni smegenų vingiai nori, kad būtum, kiti – kad pasiūtum akinius ir išeitum. Nes iškvėpuojį mano orą ir mano erdvės ratą apibrėži savo kreida“ (XXIV). Skaitant atrodo, kad svarbiau ne vientisa forma, o idėja, nes „Lorelei“ atskleidžia mokymasi būti *su* ir *be* mylimujų. Kartais pykstant, klausiant, ilgintis ar maštant apie aistrą, kito netobulumą. Nerūpestingumas, kuri šalia sykiai perteikė tai, ką K. Navakas vadina „vakaro lyrika“, toli gražu nevirsta lengvabūdė. Pasitelkdamas savuosius tekstus, versitos poezijos kūrinius (pavyzdžiu, Guillaume’o Apollinaire’o „Antrasis slaptasis eilėraštis“, André Bretono „Laisvoji meilė“, ištrauka Edgaro Allano Poe „Varno“), jis taikliai glaudžia juos prie trumpų laiškų. Kartais poezijos žodis netgi paveikesnis nei išsisakantis tekstas: „Tačiau tu neatėjai su vakaru – / Žvaigždžių apisiaustu aš sėdėjau. // ... I mano namus kai beldės, / Tai buvo mano širdis. // Dabar kabo ant kiekvienų durų ašies, / Ir ant tavo durų“ (E. Lascher-Schuler, XXXV). Taigi lyrika, kaip švelnios jausmų „iškrovos“ žanras, o gal tiesiog tas romantizuotas poezijos vardas, kiekvieno iš autorų eilėraščiu tokio apibūdinimo iki galo nepateisina, tik proporcingai praplečia laiško temas, o meilės motyvą leidžia persvarstyti dar truputį įvairiau.

Galiausiai knygą norisi pavadinti grojimu poveriniu fagotu. Pasakymą savinuosi iš laiško, jis gražus kaip ir tas grojimas raidėmis, vaizduote, nes meilė reflektuojama be galo tekstualiai.

Menamoji nuolat įprasminama teksto ženklais ir knygomis, gali nuskambeti lyg daugybė (ne)laimingos meilės siužetų. Neatrodė, kad tai banalu. Šią knygą papildo ižvelgiamas santykis tarp rašytojo / ištekimo skaitytojo ir literatūros: „Ne visada pasiilgstu ir meilės, manau, tu taip pat. Turi galvoje visą meilę, su jos citatomis, išnašomis, pogriindžiais, perkūnsargiais ir kontraforsais. (...) Ar ilgesys tave paverčia kažkokia poema, vaizduotės sukurta realiosios tavęs motyvais? / Beje, laiškai irgi yra didieji mūsų pačių mistifikatoriai, nes viršt tekstu mes tampame kitokie nei bendoje virtuvėje. Bendroje virtuvėje galima ir svilti, laiškuose – niekad“ (XXI). Sunku pasakyti, kad toks santykis nebuvu tikėtinės. K. Navakas man atrodo nebilogas žaidėjas aliuzijomis ir užkrečiamą skaitymo patirtimi. Ji ne kartą kuria priedangas nuo tikrovės, palengva įprasmina „pasaulio kaip teksto“ sampratą ir būdina jiems simpatiją.

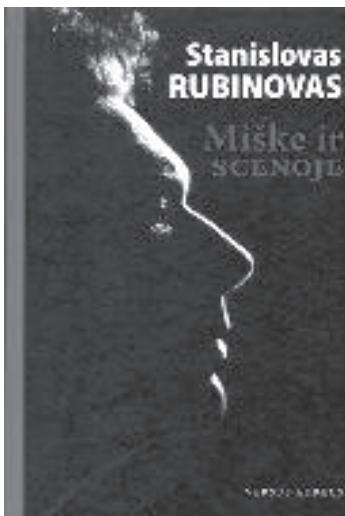
Sia knyga autorius randa būdą suderinti įvairių rašymo patirtį – eseistikos, poezijos ir vertimo. Savotiškai smagu suvokti, kad teigiamam įspūdžiu kilti nebūtini sunumeruoti puslapiai ir chronologiskai dėstomos istorijos.

12 Kūryba

Stanislovas Rubinovas

„Miške ir scenoje“: atsiminimai. –
Vilnius: „Versus Aureus“, 2013.

Gyvenime telpa daug nepastebimai besimai-
nančią istorijos atodangą. Permainingo laiko
sluoksniai sugula, užpildydami poras, pamažu
išryškindami randus ir raukšles. Sunku įvardyti,
kiek visko tavyje esama, kiek dar bus, tad ką
galime kalbėti apie kitus? Režisierius, solisto
Stanislovo Rubinovo gyvenime būta ir trumpu-
cių žavaus tarpukario prisiminimų, ir tragiskų
Antrojo pasaulinio karo, genocido patircių bei
veidmainingo sovietmečio, susipynusio su Kau-
no muzikinio, jo įkurto Kamerinio teatru scenų
švitesiu, su kuriuo, tikiu, augo (ir tebeaugo) ne
viena karta. Autobiografinė knyga „Miške ir sce-
noje“ savaip leidžia prie jų visų priartėti. Tik tas
artėjimas nėra malonus ar lengvabūdis, nes au-
torius išsyk pateikia ištaką iš Pradžios kny-
gos, o paskui – svetimo vaiko lūpomis ištartą
tarytum „prigimtinį“ kaltinimą dėl priklausymo
kitai religinei, etninei grupei: „Tu nukankinai
Kristų“ (p. 8). Nesvarbu, apie kurį laikotarpij aut-
obiografijoje prabilta, klausiamas apie gyvybęs,
žmoniškumo ir moralumo vertę, o jų atkarpos
matuojamos asmenine patirtimi.

Autentiškame S. Rubinovo pasakojime ir atsi-
veriamame, ir užsiveriamame. „Miške ir scenoje“ sudar-
yta iš dviejų, knygos pavadinime įvardytų dalių,
kurios nė neketina susikabinti į nuoseklią gyveni-

mo istoriją. Tai dvi pasakojimo pozicijos: karo, holokausto paženklinta pirmoji („Miške“) – atvi-
ra, skausminga dvasinio brendimo, neteisybės, ki-
tų priskiriamos ir juntamos savasties paeškų, drą-
sių prisipažinimų istorija. Antroji („Scenoje“) – ku-
pina ironiškų, šviesių, kartais švelniai šmaikščių
nutikimų, kuriuos laikyčiau artimesniais artistiš-
kam užsivériniui. Juose dažnai pasakojama ne apie
save, o apie kai kuriuos šalia buvusius, gyvenimą
sovietmečiu užpildžiusius sutiktuosius, iš dalies
slepiant, *kas buvo po to*. Tad knygoje šis atotrūkis,
pabégimas į sceną (nepasakojama apie savo kūry-
bą) nukerta asmeniško atsivérimo gijas. Tokia auto-
biografijos strategija įprasma kiek kitokį pasako-
jimą, nei teigiamą: „Iš tiesų ilgai kovoju su tuo
prakeiku slapstymosi sindromu ir galiausiai išmo-
kau vaikščioti keliais, gatvėmis“ (p. 86). Pokaris,
kuris daugeliui siejasi su didžiujų maestro pasiekimų
laiku (paradoksalu, po daugybės išgyvenimų
jaunuolis nuolat vaidino senyvus vyrus), per aplink-
ką pasirodo liūdnai absurdžias, o kartu reikšminį
kirtį padeda prie gyvybiškai svarbių, asmeniškiu
perteiktu vaikystės ir pauaglystės metų.

Taigi situacija tokia: žymus asmuo, siejamas su
apšviestomis scenomis, išsimenamu balsu, spektak-
lių veiksmais ir plojimais, staiga viską nusipurto,
paima skaitytoja už rankos ir vedasi į mišką, kad

Marija Macijauskienė „Atminties kontūras“:
eilėraščiai. – Kaunas: „Kauko laiptai“, 2013.

Kai kurių vyresnės kartos autoriu tekstai prasi-
lenkia su manimi, kitos kartos skaitytoja, kuri ma-
no, kad šiandien ne visada geba vyresnių žo-
džių suprasti ir įvertinti. Tarsi susiduria su kokiui
iššūkiui. Mat, įžengus į jų nepažintų patirčių teri-
toriją, baisu būti per drąsiai, užkliudyti ir sukulti
kokį kitam brangų ąsotį arba nuogąstausti, kad teksto
pasaulis pasirodys sustingusio inkliuzo pavidi-
alu. Bet galbūt viskas paprasciau? Štai Marijos
Macijauskienės knygelė „Atminties kontūras“ yra

kaip kibirkštélė, kurios nesukulsi. Papūsi – suži-
buriuos. Ją įprasma įkvépimai ir iškvépimai –
trumpučiai, nelygūs.

Eilėraščiai gimsta iš žvelgimo į gamtą, primiršto
buitiškumo, iš atminties ir krikšcionisko jautrumo.
Asketiška forma tekstus kiek apvalo nuo itin
subjektyvaus konteksto, tačiau jo buvimą visad
gali justi. „Atminties kontūras“ – žybčiojančių
potyrių laukas, kai brangų visa, kas dar pasirodo
akiratyje: „Kai nugriaudėja lietus – // Tyvuliuoja

papasakotų ilgą laiką užkulisiuose slypėjusių fizi-
nio ir dvasinio išlikimo istoriją. S. Rubinovo žo-
džiai užgula sunkiai suvokiamu vienu asmens pa-
tirčių krūviu: Paneriuose netekės tévo, kartu su motina eiti į getą atsisakęs vienuolikmetis béglys, ta-
pęs legendos apie moterį su berniuku dalimi, tre-
jus karos metus slapstési nesaugiuose Baltarusijos
miškuose ir jų apylinkėse, dešimt mėnesių pragy-
veno duobėje. Iš tokio pasakojimo būtų galima su-
dėlioti benamés kancios topografiją, kuri papasa-
kota neatveriant išankstinio neigiamo vertinimo,
vaitojimo, o tarsi perteikta palengva atrandančio
vaiko žvilgsniu, tokiu, kokiui tekstą gali priimti ir
suvokėjas. Analitinis ir vertinamasis žvilgsnis įter-
piamas tik *post scriptum*, regint ilgametę neteisybę,
susijusią su žydų tautos tragedizmu, supratus, kad
dabar ištarta viskas, ką galiu / noriu pasakyti, –
knyga išlieka, galiapti dokumentu.

Po neįtikėtinų holokausto išgyvenimų ir žo-
džiai nesugobiamų mizanscenų (kai verbali min-
cių raiška téra bandymas kamuojamiems potyriams
rasti tinkamo dydžio drabuželi) kviečiama susi-
durti su kita pasakojimo dalimi, menančia soviet-
metį. Si dalis neatisejama nuo asmenų (Kipro Pet-
rausko, Jono Švedo, Antano Sodeikos ar Benja-
mino Gorbulskio) trapumo. Jie, sutiki pokariu, iš
atsiminimų išnyra pažeisti (sendinančio laiko,
ydu, ligu), bet kartu viduje išlieka stiprūs ir talen-
tingi. Patekė į S. Rubinovo „démésio rata“, arti-
mi, ižymūs žmonės padeda nubréžti nevienalyti, bet
iðomų ir liūdną laikotarpio paveikslą. Rašyta
abstrakcijai, paprastai arba tiesiog taip, kaip pa-
menama. Tačiau rezultatas vis tiek itaigus – kny-
ga primena jaunojo autoriaus žygį su didesniu už
save veidrodžiu: nepaisant užgulusio nevaikiško
svorio, svarbu atnešti nesubraižytą, dėl laimingų
atsitiktinumų išlikusią dovaną, o tada kiekvienas
joje galés stebėti ir save.

Gerai, kad S. Rubinovo „Miške ir scenoje“ nėra
dar viena knyga apie teatrą, kad ji ne apie užkulisių
bohemų ir blizgučių, apie kuriuos galima kleke-
tuoti. Sukurama kitokia pasakojimų dermė: miško
tankmė tampa vieša, o scena – slepiančia erdve. Šis
dramatiškas ir netipinis leidinys provokuoja tylą,
pagarbą. Jis gali sudominti tuos, kuriems rūpi S. Ru-
binovo ir šalia esančių likimai, o gal – apskritai
atšiauri praeitis. „Miške ir scenoje“ tiks ir ieškan-
tiems kitokio istorijos vadovėlio. Juk „išeiti iš miš-
ko“ skaitytojui gali reikšti daugiamatį „žinoti“.

vanduo virš / Manęs, virš liepynų ir / Mažo tur-
suojančio vabalo“ (p. 14). Tai nuosaikūs bandy-
mai esamu momentu suprasti savo gyvenimo
tarpsnius, savo vietą, sutaikyti būtajį laiką arba
tiesiog jį, istoriškai skaudulingą, priminti. Šalia
jo atsiveriantis išsižūrejimas į gamtą (kartais ir ne-
išsipildantis poezija, tik pretenduojantis žybte-
lėti) tebéra nepaliestas, egzistenciškai svarbus,
simbolis, todėl tikriausiai derėtų būti supratin-
gai priimtas kito. Vienuose eilėraščiuose slopsta eg-
zaltacija, kituose imama kalbėti lyg vaikui, pasiilg-
tajam ar tiesiog dalytis: „Nurengiam duonos kepa-
lą; / Tai jau dabar, / Sakau: turėkai / Kišenėje giliaus-
ioje / Nors dalelytę meilės, / Kasdien“ (p. 60). Šie
trumpi eilėraščiai pilni jautrumo.

Viena vertus, į „Atminties kontūrą“ galiu
žvelgti nusitolinus ir jau negalvodama apie kokį
bendrajį poezijos kontekstą. Kita vertus, turinio
požiūriu M. Macijauskienės eilėraščiai visgi pri-
mena poeziją, tebesisemiančią tikrumo ir stipry-
bęs iš gamtikos tradicijos, poezijoje būto akty-
vaus folkloro ir apsaugomo klasikinių (Antano Baranausko, Kristijono Donelaičio) tekstu pojū-
čio, kuriuos ne vienas vyresnėlis laiko tvirčiaus-
iu kūrybos vertybiniu pamatu. Tad „Atminties
kontūrą“ išivaizduoju rankose tų, kuriuos trikdo
išairius kultūrinius saitus permasčiusi, „neprijau-
kinta“ šiuolaikinė poezija, o galbūt – besiilgin-
cių ramaus ir visiškai nepretenzingo eilėraščio.

Neringa BUTNORIŪTĖ

Viktorija KAUNAITĖ

Kauniečių desantas Šiauliuose

Prie memorialinės lentos, skirtos Kaziui Jankauskui ir „Varpams“, desantas iš Kauno su teisėjais ir „Varpu“ redaktoriais.

2013-ieji – literatūros almanacho „Varpai“ 70-mečio metai. Ta proga rugsėjo 19-ąją Šiaulius ir šiauliečius pagerbė neeilinis desantas iš Kauno: Donaldas Kajokas, Aldona Ruseckaitė, Viktoras Rudžianskas. Tai rašytojai, įvairiais metais pelnę literatūrinės „Varpu“ premijos laureatų ir prizininkų vardus.

Saulės mieste, mininčiame 777 įkūrimo metines, vyko trys susitikimai – UAB „Rūta“, J. Janonio gimnazijoje ir Apygardos teisme.

Seniausiam Lietuvoje konditerijos fabrike rašytojai susitiko su darbuotojais, apsilankė populiarijame Šokolado muziejuje. Pokalbyje prie apvalaus stalо sveciai dalijosi mintimis apie kūrybą ir gyvenimą, atsakė į klausimus, paabréžė, jog „Rūta“, remianti „Varpu“ leidybą, gali didžiuotis – tai labai toliaregiškas sprendimas. Bendrovės direktorius Algirdas Gluodas prisiminė vieną iš daugelio „Varpu“ dėka fabrike įvykusiu susitikimui – Bernardo Brazdžionio viešnagę, kurios metu poetas papasakojo apie savo sunkią pradžią netekus tėvynės viename iš fabrikų. Viešnagės pabaigoje svečiai galėjo patys pasigaminti saldainių – tai suteikė ypatingų išpūdzį. Kaip ir pasiūlytas actekų gérimas, paruoštas pagal pasaulio didžiųjų pripažintą receptą ir imperatorių gertas keturis kartus per dieną. Imperatoriškasis gérimas ypač patiko Donaldui, prisipažinusiam, kad ir jis neatsisakyti tokio kasdienio įpročio.

Ateiti į susitikimą J. Janonio gimnazijoje, garėjančioje literatūrine praeitim, galėjo ir miestiečiai. Žinoma, didžiajų aktų salės dalį užpildė gimnazistai, tačiau tai, kad nebuvu nė vienos laisvos vietas ir kad čia, anot direktoriaus Rimo Budraičio, niekas prieverta į tokius renginius nevaro – daug pasako. D. Kajokas skaitė ištraukas iš naujausios knygos „Lapės gaudymas“, pasakojo apie jos gimimą, atsakė į klausimus. Atsakymų, kaip ir klausimų, buvo ir tradicinių, ir gana netikėtų. „Iš kur kyla idėjos?“ – klausė viena gimnazistė. „Idėja meno kūrinyje turi būti, tik vargas tam kūriniui, kuris rašomas dėl idėjos, – sakė rašytojas. – Tuose kūriniuose, kuriems nulemtas ilgas amžius, yra daug kitokių dalykų.“ O V. Rudžianskas, atsakydamas į klausimą, ar literatūra sensta, netikėtai tapo „solisti“ ir sulaukė ovacijų. Tokia įdomia forma pateikės keletą K. Donelaičio eilucių, paklausė: „Kas draudžia repuoti Donelaitį, Baranauską? Tai yra pateikimo problema.“ A. Ruseckaitei, kaip ir „Rūtoje“, daugiausia teko kalbėti apie savo romaną, skirtą Maironiui.

Svečiai nepamiršo ir „Varpu“. Aldona prisipažino skaitanti visus metus, iki pasirodo naujas numeris, ir vis surandanti ką nors įdomaus, reikalingo. Prisiminė Nidą, rašytojų namus, kuriuose kasmet susitinka almanacho redaktorių Leoną Peleckį-Kaktavičių ir kur akivaizdžiai galima pamatyti, kaip gimsta būsimi pokalbiai su kolegomis.

Donaldas pasidžiaugė, kad Šiauliuose yra žmonių, dirbančių tokį sunkų, sififišką darbą. Prisipažino, jog savo bibliotekoje turi visus „Varpu“ numerius: „Tai nemažas turtas, kurio gali prireikiti kiekvieną akimirką.“ Viktoras, pagyrės almanacho varomą jėgą – Leoną ir Silviją, – ištarė keletą netikėtų žodžių: „Šiaulių miestas turi branginti tokį leidinį. Būtų labai gražu, jei trys septyniukės merijos šulams apšviestų protą ir paskatintų skirti „Varpams“ paramą. (Miestas almanacho leidibai nuo 2006 m. neskiria jokios paramos). Sujaudino susitikimo pabaigoje vieno šiauliečio atsinešta D. Kajoko pirmoji gerokai suskaityta knygelė. Tas autografas atrodė visiems svarbus.

Apygardos teisme laukė pirmminko pavaduotojo Vyauto Kurševičiaus išpūdingas ižanginis žodis, skirtas svečių kūrybai, net su netikėtais komentariais iš interneto. Pabrėžęs pastato, kuriame jie darbuojasi, literatūrinį palikimą, jo kūrybinę-literatūrinę istoriją (čia gimė pirmasis „Varpu“ redaktorius Kazys Jankauskas, o karo metais buvo iškurtas „Varpu“ redakcija), prisipažino, kad jo širdis visada buvo linkusi į meną, literatūrą, grožį. Čia laukė nuoširdus pokalbis apie kūrybą, naujausias svečių knygas, planus, apie tai, kaip ir kodėl rašytojai, kultūros žmonės buvo vertinami anksčiau ir dabar, kas svarbiausia kūrėjui. Teisėjai šiltai pasveikino neseniai jubiliejų šventus D. Kajoką.

Audrius JANUŠONIS. „Dovano“. 2013 m.

Viršūnės

Atkelta iš 5 p.

Žiuri taip pat skyrė tris diplomus išskirtiniams parodos kūriniams.

Chi-Yu Liao iš Taivano bienalės lankytuojams pristatė itin ryškū ir pastebimą triptiką. Iš tiesų ant sienos turėjo sutilpti devynios videofotografijos (toks šiuo atveju tinkamas terminas, nes kaip dar aiškiau apibūdinti sustinguši vaizdą ir judriąs jo detales), tačiau techninės galerijos galimybės ir erdvė lémė, jog matome juos sugrupuotus po tris. Pati menininkė sukūrė visus „vaidmenis“ ir šiuos portretus derino su senaisiais naturmortais. Paviršiuje pliekste plieskia dekoratyvumas, o už jo – kiekvienam savaiip įmenamos mišlės. Atsakymų net V. Vitkienė iki galio neatskleidžia: „Šiame kūrinyje grožis kontrastuoja su bjaurumu, gana drastiškais vaizdais ir kuria naujus junginius. Kūrinio pagrindu pasirinkta senoji Vakarų tapyba, klasikiniai naturmortai. Jie labai išradinai derinami su naujausiomis technologijomis, šiuo metu itin dažna, madinga kosmoso, anapusinio pasaulio tema ir išgyrininta estetika.“

Didžiausioje Mykolo Žilinsko galerijos salėje pirmame aukštė visai atsiskirtinai susidėliojo itin spalvinga ekspozicija. Menininkai buvo sukūrė monochrominių darbų, o vėliau visi kaip susitarė savo eksplozijas papildė spalvų pliūpsniais. Tačiau vertinimo komisija šioje vaivorykštinėje paletėje vis dėlto pastebėjo pacius tyliausius. **Marijos Marcellionytės-Paliukės** eksperimentinės fotografijos ciklas „Septynios neskaitytos knygos“ atrodo be galo trapus, beveik tirpstantis. Tai verčiamos knygos lapų ir tarp jų sklandančių oro gūselių fotografija. Kiekvieno iš mūsų lentynose rastume knygų, kurių neprisiruošiame perskaityti, tačiau, kaip teigia autorė, jose tūnančios istorijos, visos įmanomos mintys mymse jau egzistuoja. Pasirodo, net neskaitytos knygos gali keisti savo šeimininką.

Dar vienas diplomas – **Violetos Laužonytės** „Pelenų laiškai be klaidų“. Ant grindų suguldyti pelenų paplotėliai yra savotiški židinio dienoraščiai. Videodarbe matome ir ugnies burną, iš kurios buvo išspjauti šie jau neberekalingi pelenai. Autorė surinko tai, kas jau atgyventa, mirę, ir sukurė naują egzistencijos formą, naujų galimybę.

Parengė Gabrielė DAMBRAUŠKAITĖ
Bienalės archyvo nuotraukos

14 Vilniaus langas

Andrius JAKUČIŪNAS

Kultūros vargai internete ir ant stogo įveiktas Liuciferis

Turbūt nesumeluočiau pasakės, kad praėjusių savaitę sostinėje nebuvu ypač svarbių kultūros įvykių – bene ryškiausias (ir plačiausiai nušviestas) iš jų, – nors vadinti tai „kultūros įvykiu“ labai drąsu, – buvo kultūros darbuotojų mitingas prie Vinco Kudirkos paminklo, ties Lietuvos Respublikos Vyriausybės pastatu. Prie protestuotojų vėliau, sako, prisdėjęs ir kultūros ministras Šarūnas Birutis – jis teigė, jog kultūrininkų klausimą būtų galima labai lengvai išspręsti, jei ne Konstitucinio Teismo sprendimai.

Kadangi pats neturėjau garbės mitinge dalyvauuti ir net atsižirkintai praeiti pro šali, esu priverstas pasitikėti pavyzdingesnių ir akylesnių reporterių pasakojimais spaudoje, o anot jų, mitinguotojai (jų buvo atvykę ir iš kitų didžiųjų miestų, taip pat Kėdainių, Tauragės, Mažeikių ir t. t. – vis dėlto ne daugiau kaip keli šimtai) garsiai skandavę „gėda“, protestuotojų būryje buvę iškelti tokie plakatai: „Be kultūrininkų algų – kultūringa emigracija“, „Elgetos žino, kodėl jie elgetos, bet mes?“, „Ar bibliotekininkai verti tik pašalpos?“, „Mes už žmogaus orumo nežeminančią algą“ ir t. t.

Pasakojama, jog per mitingą taip pat garsiai perskaityta rezoliucija, kurioje Lietuvos muziejų, kultūros centrų, Bibliotekininkų asociacijos ir kultūros savivaldos kolegija pareikalavo Vyriausybės vykdyti nuoseklą atlyginimų kėlimo politiką. Vyriausybei siūlyta nutarimui patvirtinti kultūros darbuotojų darbo užmokesčio didinimo programą ir numatyti tam dalį lėšų. Nors Vyriausybės atsako į rezoliuciją mitinguotojai tikino lauksiantys iki spalio 7-osios, tačiau jau spalio 1 d. kultūros centrų darbuotojai žada susrengti dar vieną protesto akciją.

Klausant žiniasklaidos pranešimų apie mitingą, taip pat pajuokavimų („Dviracio šou“ teigė, kad kultūrininkai išeis į gatves nuogi) vargino kiek dvilypiai jausmai. Visų pirma – tai užuoja vargstantiems kultūros provincijoje sergėtojams ir solidarumas su jais – kažin, kaip viskas atrodytų dabar, jei jie nebūtu metus uoliai triūsė, kad okupantai nepagrobtų (pasakysiu patetiškai) tėvynės bent iš galvų ir širdžių. Paskui – dar ir suvokimas, kad sovietmetis ir (plačiajai prasme) nelaisvė iki šiol geriausiai išliko sovietinių agitbrigadų stilistiką pro-

paguojančiose arba tiesiog pelėsiais ir kerpmė apėjusiose regionų kultūrinėse institucijose – ką jau kalbėti apie jas, jei sovietinio mentaliteto per akis ir pačiose kūrybinėse sajungose. Ar tas simbolinis tiltas (o gal net visi du), kuriuos ši ar būsima valdžia kada nors vis tiek pridės kultūrininkams prie atlyginimų, pakeis tų žmonių požūrių, kas nūdienu yra kultūra, ir kitų žmonių, nieko apie kultūrą nenutuokiančių ir nenorinčių nutuokti, išsivaizdavimus, kas iš tikrujų yra pasaulis (ar bent jų gimtasis kaimas, gyvenvietė?) Gal. Bet gal ir ne.

Kitas minėtinis dalykas yra situacija, kurioje, kaip paaškėjo, galėjo atsidiurti rašytojai, susiviliojė Martyno Mažvydo bibliotekos pasiūlymu suskaitmeninti jų kūrybą – biblioteka tam yra gavusi eurocipinių fondų paramą. Skaitmeninti lietuvių literatūrą – gražus ir netgi (bent iš pažiūros) kilnus darbas: juk į elektroninę erdvę perkeltos knygos iškart tapą prieinamesnės, taigi tikimybė, kad jas pastebės žmogus, nesidomis lietuvių literatūra ir niekuomet neperkės lietuvių autorų knygų, gerokai padidėja. Tačiau projekto rengėjai pamiršo vieną paprastą dalyką – atlygi kūrinių autoriams, projekte jis išvis nenumatytas.

Kol kas neturiu tikslios informacijos, kur, kodel ir kokių tikslų siekiant gimbė mintis dykai perimti rašytojų autorines teises (kalbama, jog pasiūlymu jau susiviliojo per 70 kūrėjų). Visai tikėtina, kad tai šventas naivumas, juoja projekto vykdotoja, kaip minėjau, yra kultūros institucija – didžiausia Lietuvoje Martyno Mažvydo biblioteka. Kad ir kaip ten būtų, tai dalykas, galintis dar labiau komplikuoti ir taip miglotą, painią autorinių teisių situaciją ir palikti „ant ledo“ ne tik rašytojus, bet ir leidėjus, vis dėlto šiaip ne taip sprendžiančius šiuos klausimus. Taigi padėtis dramatiška ir truputį juokinga. Taip pat tai neblogas pavyzdys, kad ir vadinamoji „projektų rašymo kultūra“, – o ja dabar ištisies neregėtai žavimasi, – tikrai kultūrai, kurios viena svarbiausiai reprezentacijų yra literatūra, gali atnešti ne vien naudą.

Šiuo dvieju kultūros skandalu fone sostinėje bėgėsi tarptautinis Vilniaus dokumentinių filmų festivalis (VDFF), šiemet parodės per 40 filmų ir kvietės bendrauti su gausiu jų kūrėjų būriu. VDFF uždarymo akcentu tapo konkursiniai Baltijos šalių dokumentininkų apdovanojimai, kuriuos įteikė festivalio žiuri – kino režisieriai Leonardas Retelis Helmrichas (Olandija), Angela Christlieb (Vokietija), socialinių mokslų daktarė Almira Usmanova (Balta-

Zenono BALTRUŠIO iliustracija

rusija). Žiuri įvertinimu šiemet labiausiai džiaugėsi Latvijos kino kūrėjai.

Pirmoji vieta teko latvių kino režisieriui Davuiui Simaniui už filmą „Paskutinės šventovės metraščiai“ (2013). Tai du dešimtmečius trunkančios Latvijos nacionalinės bibliotekos statybų istorija, sukėlus daugybę ginčų ir diskusijų. Išskirtinis kameros darbas, sudėtinga naratyvo konцепcija, įvairių socialinių grupių atstovavimasis ir opijų klausimų posoviečinėje šalyse atskleidimas lėmė žiuri sprendimą šiam pasakojimui skirti aukščiausią įvertinimą.

Latvių režisieriai Ivaras Zviedris ir Inese Klava buvo įvertinti antraja vieta už ekspresyvų pasakojimą „Dokumentininkas“ (2012). Dinamiška jų ir filmo herojės, šiurkščios stačiokės Intos akistata išprovokavo pasvarstyti, kaip kamera veikia autorius ir herojaus santykį, kokia įtaka ji turi filmo kūrimo procesui. Pasak festivalio vertintojų, atskyrėlė Inta ne tik išryškina tam tikrą socialinę problematiką, bet ir tampa filmo bendraautore.

Trečasis festivalio laureatas – Maratas Sargsyanas, kurio filmas „Tévas“ apdovanotas jau ne viename tarptautiniame festivalyje. Anot žiuri, stebėdamas buvusio kriminalinio musikaltėlio Antono šeimą, režisierius tūria nematomą gero tévo gyvenimo pusę, priverčia peržengti ribą, kuri mus skiria nuo kriminalinio pasaulio, ir pažvelgti į jį kitu kampu. Vertintojų nuomone, pralažuoti šią prietarų sieną yra labai drąsus dokumentininko žingsnis.

Pabaigai – įvykis, kiek atitrūkės nuo nelinksmos ir neretai rūstokos socialinės tikrovės. Pranešama, jog senamiestyje gyvenančių skulptorių Kęstutis Musteikis už savo lėšas pagamino ir ant vieno iš Pilies gatvės namų stogo užkélé anksčiau čia buvusią vėtrungę, vaizduojančią arkangelą Mykolą, koja užmynuši nugalėtą Liuciferį. Vėtrungė pradėjo suktis sekmadienį, per Mykolines, kuri dar vadinama Vėjų diena.

Prieš tris dešimtmečius seną skardinę vėtrungę šio namo palėpėje rado čia gyvenęs tapytojas Bronius Uogintas-Pūkis. Manoma, tai ir yra tikrasis ant šio namo stogo buvęs vėjarodis, kurį XVIII a. pabaigoje mini istorikai. Spėjama, kad pagal garsus italių tapytojo Guido Reni paveikslą „Arkangelas Mykolas“ vėtrungę pagamino ir ištapė Vilniaus meistrai – tiesies, pasak menotyrininkų, nelabai vykusiai.

XIX a. pradžioje šiam pastate veikė kavinė „Viktoria“. Joje mėgo rinktis Vilniaus universitetė Filomatų draugijos nariai, tarp jų – ir Adomas Mickevičius.

Romualdas RAKAUSKAS

Iš spaudai rengiamo albumo

Triveidė knyga

Literatūrologė Viktorija Daujotytė

Planavome nuvažiuoti į vien prisiminimuose dar gyvą gimtinę prie Varnių, prie Girgždūtės piliakalnių, iš kur dabar ateina žemaitiška Viktorijos poezija. Bet...

Bet perejome Vilniaus širdies linija – taip Viktorija išventino savo nuolatinį judėjimą nuo Vilnelės pro katedrą į universitetą. Ir to éjimo nebesujungėme su Žemaitijos širdimi.

Poetinis Druskininkų rudo XXIV

Spalio 3 d., ketvirtadienis

Užsienio svečių atvykimas į Vilnių. Lietuvos rašytojų sąjunga, K. Sirvydo 6.

16.30 Užsienio svečių išvykimas į Druskininkus nuo Lietuvos rašytojų sąjungos būstinės, K. Sirvydo 6.

Spalio 4 d., penktadienis

08.30 Dalyvių išvykimas iš Vilniaus nuo Lietuvos rašytojų sąjungos būstinės, K. Sirvydo 6.

11.00 Dalyvių registracija. Druskininkai, Centras „Dainava“, kavinė „Širdelė“, Bubilo salė, Maironio g. 16.

13.45 Festivalio atidarymas. PDR vėliavos pakėlimas. Prie kavinės „Širdelė“.

14.00 Diskusija – „Politinis koretiškumas ir poezija“. Laimantas Jonušys, Laima Kreivytė, Rein Raud, Arūnas Spraunius. Centras „Dainava“, Aušrinės salė.

16.00 Kavos pertrauka. Aleksandro Ostašenko fotografių parodos „Būsenos“ pristatymas. Aušrinės salės vestibulius.

16.30 Diskusijos tésinys.

19.00 Poezijos vakaras. Veda Donatas Petrušius ir Daiva Čepauskaitė. Centras „Dainava“,

Aušrinės salė.

21.00 Poetiška naktis: jaunujių poezijos skaitymai. Veda Nerijus Cibulskas ir Ernestas Noreika. Kavinė „Širdelė“, Bubilo salė.

22.30 Laisvas mikrofonas – festivalio dalyvių skaitymai. Kavinė „Širdelė“, Bubilo salė.

Spalio 5 d., šeštadienis

10.00 Artūro Valionio fotografijų parodos atidarymas. Kavinė „Boulangerie“, M. K. Čiurlionio g. 63.

10.30 Marius Abramavičius – fotografijos, meninės veiksmas. Galerija „SOFA“, Vilniaus alėja 10.

11.00 Festivalio dalyvių poezijos skaitymai „Dainavos“ kieme. Veda Antanas Simkus.

12.00 Spektaklis „Didysis Vilniaus Gaisras / Wielki Pożar Wileński. Kaip viskas buvo...“. Režisierius statytojas Alvydas Šlepikas, scenarijus autorius Artūras Valionis. „Dainavos“ kiemas.

14.00 Per metus išėjusių knygų pristatymas. Veda Valentinas Sventickas. Centras „Dainava“, Saulės salė. Ten pat veiks knygų paroda, leidyklos prekiu savo leidiniais.

15.00 Jaunujių poetų kūrybos aptarimas (Benediktas Januševičius, Nerijus Cibulskas, Ernestas

Noreika, Marius Šidlauskas). Centras „Dainava“, Perkūno salė.

15.30 Lietuvių poezijos popietė. Veda Erika Drungytė ir Ričardas Šileika. Kavinė „Širdelė“, Bubilo salė.

19.00 Iškilmingas baigiamasis poezijos vakaras. Jotvingių ir Jaunojo jotvingio premijos įteikimas. Konkursų laureatų apdovanojimas. Veda Minėdaugas Nastaravičius ir Rūta Eliosaitytė. Centras „Dainava“, Aušrinės salė.

21.00 Poetinis aukcijonas. Veda Agnė Žagrakytė. Naktiniai skaitymai ir vaidinimai. Veda Liana Ruokytė. Centras „Dainava“, restoranas „Nakviša“.

23.00 Naktinių skaitymų ir vaidinimų tésinys. Kavinė „Širdelė“.

Spalio 6 d., sekmadienis

11.00 Dalyvių išvykimas į Vilnių.

17.00 PDR svečių bei laureatų poezijos vakaras. Veda Ramūnė Brundzaite ir Eugenijus Ališanka. Šiuolaikinio meno centro skaitykla, Vokiečių g. 2.

Spalio 7 d. Pirmadienis

17.00 Poezijos skaitymai Užupio kavinėje – „Svetimi“. Veda Alvydas Šlepikas.

16 Muzika

Gražina Viktorija PETROŠIENĖ

Pirmasis „Kauno santakos“ gimtadienis

„Ainiai“.

Prieš metus, lydint šiokiam tokiam šurmuliui ir kultūrinės visuomenės nepasitikėjimui reorganizacijomis, Kauno miesto savivaldybės tarybos sprendimu buvo sujungtos trys koncertinės įstaigos: „Kauno bigbendas“, muzikos ansamblis „Ainiai“ ir pučiamųjų instrumentų orkestras „Ažuolynas“. Pasirinkę simboliską „Kauno santakos“ pavadinimą ir pasinėrė į gana aktyvią koncertinę veiklą, kolektyvai per šiuos metus spėjo išmèginti tiek bendros pastogės privalumus, tiek trūkumus.

Visi trys miesto kolektyvai profesionalūs, turintys didelę patirtį ir tradicijas, gal todėl ir naujovėms atsparesni. Apsilankius svečiuose ir besikalbant jaukoje jų įstaigos palėpėje L. Zamenhofo gatvėje, vyrai prie kavos puodelio kiek jautriau prisiminė kitas, svarbesnes netektis nei savarankiškumą. Dar neužgijęs ilgamečio bigbedo vadovo ir įkūrėjo Romualdo Grabšto išėjimas anapilin, o ir „Ainiai“ nesusitaiko su savo vadovo Jono Urbono „užtarnautu poilsiu“.

Junginys yra naujas, visi pokyčiai natūralūs, neišvengiami, – sakė bigbendo vadybininkas Gintautas Kubilius. – Eilinis kolektyvo muzikantas gal jų ir apskritai nepajuto, o vadovams, savaimė suprantama, siek tiek reikia keisti nusistovėjusią tvarką. Taip jau sutapo, kad pasikeitė ir mūsų dirigentai. Liutauras Janušaitis, jaunas žmogus, baigęs mokslus Berklio universitete, dirba gan naujoviškai, ir tai yra tarsi naujo etapo bigbende pradžia. Antram dirigentui Pet-

rui Tadarui ant pečių labiau gula pramoginės programos.“

„Ainių“ vadovas ir dirigentas Dalius Ivanauskas taip pat tvirtino nepajutę kokių nors skausmingų permainų. Kolektyvas turi tikslus ir ilgaalikę programą, kurios specifika – propaguoti lietuvių liaudies muziką. „Džiaugiuosi, kad nesu Europėjom, kad esame prie savo liaudies muzikos šaknų. Turime didelį lietuvišką instrumentariją ir stengiamės jį parodyti, kitaip nei kaimynai, kurie kartais jau tenkinasi beveik vien gitaromis. O tarpusavyje ir nuo seniai visi esame glaudžiai susiję – mūsų vokalistai, klinikinkės ar kiti muzikantai, kai reikia, vieni kitiems talkina programose tiek „Ažuolynui“, tiek bigbendui.“ D. Ivanauskui pritarė ir „Ainių“ vadybininkas, kolektyvo veteranas Edmundas Gumuliauskas.

„Nereikėtų pamiršti, kas užsako muziką, – pa-juokavo „Ažuolyno“ vadovas Remigijus Žarėnas. – Jeigu jau esame biudžetinė įstaiga, pirmiausia turime įvykdyti mums skirtas užduotis, svarbias miesto kultūriniam gyvenimui. Sakyčiau, kaip dirbome pussimtį metų, taip ir dirbame. Mums, kaip ir visiems kitiems kolektyvams, svarbi edukacinė programa, miesto renginiai. Da- bar, atsalus orams, kai mažėja pasirodymų atvi- rose erdvėse, ruošiamės spalio 29 d. vyksiančiam koncertui Filharmonijoje, grosime su trimtininku Tomu Griciumi, kuris atvyks iš Helsinkio. Gruodį laukia koncertas „Misteris Trombones“ ir dar įvairūs kalėdiniai pasirodymai.“ Kiti vyrai

taip pat labiau buvo linkę prisiminti kūrybinę veiklą: koncertus, keliones, naujas programas. „Ainiai“ nemažai keliauja. Dar neišblésę įspūdžiai iš Briuselio, o jau reikia pustytis padus į tolimąjį Kiniją. Bigbendas, nors ir paplusėjęs komerciniuose pasirodymuose, džiaugiasi užsi- tikrinęs galimybę pasikvesti pasaunes žvaigždes, pradžiuginti kauniečius. Ir patys jaučia dideli pasitenkinimą koncertuodami su aukšto lygio džiazo atlikėjais, tokiais kaip Lasse Lindgrenas, (Suomija), Igoris Butmanas (Rusija), Bobas Mintzeris (JAV).

Tik įvartyti į kampą prisipažista, kad taip, rūpesčiu, tiek būtiniai, tiek kūrybinių, netrūksta, sensta instrumentai, o jie labai brangūs. Įstaigos vadovo Arvydo Buto pavaduotojas Valdas Andriuškevičius taip pat susirūpinęs, kad Kaune labai trūksta „gyvai“ muzikai tinkamų salių, ypač tokiemis kolektyvams kaip jų. „Radijo įrašų žmonės gali ir namie paklausyti“, – ironiškai pastebi apie ne visuomet vykusiai įgarsintus koncertus V. Andriuškevičius. Dabar visiems lieka dalytis Filhamonijos sale.

Metai dar nesibaigė, kolektyvo planuose – ne vienas koncertas, vykdomi tėstiniai projektais. Svarbiausia, kad nė vienam darbuotojui ir kūrėjui netrūksta nei entuziazmo, nei pasitikėjimo sa- vo darbu. Niekas neabejoja ir jo reikalingumu. Kaip pasakė D. Ivanauskas, Kaune turi skambėti muzika, ir kuo jos daugiau, tuo miestas šviesnis. O visus permainų trukdžius yra laiko šlifuoti: ant gimtadienio torto – dar tik viena žvakutė.

„Kauno Bigbendas“.

„Ažuolynas“.

Gediminas JANKAUSKAS

Apie filmus, kurie moko gerbti tai, kas atrodo svetima

Rudens kino maratono nišeje savo vietą suražės tarptautinis Kauno kino festivalis (TKKF) laikinojoje sostinėje artėja prie pabaigos, bet, kaip išprasta, jo filmai dar ilgai keliaus toliau įprastu marsrūtu – į Vilnių, Klaipėdą, Panevėžį ir Šiaulių. Visada sunku suformuluoti bet kokio didelio kino festivalio bendarą vardiklį. Užpernai Kaune akivaizdžiai dominavo autorinius kinas. Pernai ypač daug dėmesio skirta klasikai. Šiemet gana margame TKKF kilime ryškiomis spalvomis išskiria gausi trumpametražių filmų panorama ir originali dokumentika (itin gausi tradicinė programa „Muzika, keičianti pasaulį“). Bet neliko pamiršti ir kino klasikos gerbėjai. Jiems skirta prancūziškų vaidybinių šedevrų programa „Po „Naujosios bangos“ ir iš Tuniso kilusio, bet seniai Prancūzijoje gyvenančio režisieriaus Abdellatifo Kechiche'o darbų retrospekyva.

CAHIERS
DU
CINEMA

„Naujosios bangos“ inkubatorius

Nedaug kino pasaulyje rasime spaudos leidinių, kurie, panašiai kaip prancūziškas žurnalas „Cahiers du Cinema“ (lietuviškai – „Kino sąsiuviniai“), ne tik daug dešimtmečių diegė (ir tebedieglia) rimtą požiūri į aktualų filmų suvokimo procesą, bet ir nuolat palaikė jį ryšį su kino klasika. Šį žurnalą 1951-aisiais įsteigė svarbiai vieną kinotyroje užimantys Andre Bazinas, kuriam talkino Jacques Doniol-Valcroze'as ir Josephas-Marie Lo Duca. „Cahiers du Cinema“ skelbė originalų ir drąsus požiūri į pokario Europos ir Holivudo produkciją. „Kino sąsiuvinius“ redagavo Ericas Rohmeras, tekstu rašė Jacques'as Rivette'as, Jeanas-Lucas Godard'as, Claude'as Chabrolis ir Francois Truffaut. Visi jie save vadino A. Bazino mokiniais ir prancūzų sinematekės vaikais. Ir visi tapo kino režisieriais. Vėliau tokia praktika tapo sudėtinė prancūzų kino proceso dalimi.

TKKF ištikimai populiarina „Naujosios bangos“ kūrybą. 2009 m. kinomanams tikra dovanėlė buvo „Naujosios bangos“ retrospekyva, įtraukusi po du F. Truffaut („400 smūgių“ bei „Žiulius ir Džimas“), Alaino Resnais („Naktis ir rūkas“ bei „Hirosima, mano meilė“), J. L. Godard'o („Iki paskutinio atodūsio“ bei „Pamišėlis Pjero“) filmus. Ketvirtajame TKKF (2010 m.) žiūrėjome dokumentinį filmą „Dviese ant bangos“ (režisierius Emmanuelis Laurentas), kurio herojai ir antagonistai J. L. Godard'as ir F. Truffaut pirmieji kino kritikų plunksnų iškeitė į kino kamерą. Ilgą laiką jiedu darbavosi greta, tačiau pamažu brėstantys prieštaravi-

„Lulu“.

mai galiausiai draugus pavertė nesutaikomas priešais.

Per kelis dešimtmečius pakito ir „Kino sąsiuvinis“ turinys. Aštuntajame dešimtmetyje žurnalas tapo pastebimai politizuotas. Tada jo kinematografinėi kritikai darė įtaką maištingųjų 1968 m. nuotaikas iškėpės marksistinis požiūris ir redakcijos ideologijos kaita. Tuo pat metu žurnalas ėmė giliau žvelgti į psychoanalizės ir kino ryšį, remtis filosofo ir psychoanalitiko Jacques'o Lacano darbais. Devintajame dešimtmetyje jis išplėtė populiarojo, ypač JAV sukuro kino kritiką, taip pat vis daugiau dėmesio skyrė periferijos – Azijos ir Afrikos – kino produkcijai. Nuo devintojo dešimtmečio pabaigos „Cahiers du Cinema“ aptarinėja visus vizualiuosius menus, nagrinėja ryšius tarp kino ir tapybos, fotografijos ir videomeno. 1988 m. žurnalą nuo bankroto išgelbėjo dienraštis „Le Monde“, bet 2009-aisiais pardavė ji britų leidybinei grupei „Phaidon Press“, kuri specializuojasi knygų apie meną leidyboje.

„Kino sąsiuviniai“ paraštėse

Šiųmetė TKKF prancūziškų šedevrų retrospekyva apima beveik 20 metų laikotarpį (1973–1991) ir rodomi filmai, kurie be jokios ironijos gali būti vadinti kultiniai.

Ši paradą pradeda autobiografinis Jeano Eustache'o darbas „Mama ir kekšė“ (1973 m.), kuris yra ne tik režisieriaus asmeninės tragedijos išpažintis, bet ir vienos kartos portretas. Kamera fiksuoja grupelės dvidesimtmečių kasdienybę, tačiau režisierius sąmoningai ignoruoja veiksmą. Veikėjų išgyvenimai perteikiami ilgais monologais arba dialogais kaip „revoliuciniuose“ J. L. Godard'o filmuose „Vyriska-moteriška“ ar „Made in USA“, kuriuose pavyko užčiuopti „raudosios gegužės“ genezę. J. Eustache'ui rūpejo pratęsti vyresniojo kolegos pastangas ir parodyti, kuo virtos revoliucinės idealizmas.

Pagrindinis „Mamos ir kekšės“ herojus Aleksandras (jį suvaidino dažnai „Naujosios bangos“ ikona vadinamas aktorius Jeanas-Pierre'as Léaud) dar ne taip seniai šėlo Paryžiaus barikadose ir su bendraminciais kartojo geriausiai jaunimo maištą iškūnijusį šūki: „Būkite realistais – reikalaukite neimanomo.“ Praėjus penkieriems metams bedarbis Aleksandras tapo visos kartos nusivylimo, apatijos, vienatvės ir beviltiškumo iškūnijimu.

FIPRESCI ir Didžiuoju žiuri prizais Kanuose apdovanota „Mama ir kekšė“ virto visų nusivylusiu manifestu. Likimas režisieriu buvo labai negailestingas. J. Eustache'as, sukūrės dar vieną vaidybinię dramą „Mamo mažosios meilės“ (1975 m.) ir kelis dokumentinius filmus, 1981-aisiais, sužinojęs, kad po automobilių avarijos liko paralyžiuotas, nusizudė.

Nukelta i 18 p.

„Mama ir kekšė“.

Apie filmus, kurie moko gerbti tai, kas atrodo svetima

„Už mūsų meilę“.

Atkelta iš 17 p.

„Indijos daina“ (1975 m.) rašytoja Marguerite Duras sustygavo taip, kad žiūrovas gali jausti sodriai nufilmuotų scenų aromatą. Kur kas sunkiai suvokti filmo siužetą. Galima sakyti, kad jo pagrindą sudaro meilės istorija, užsimezgusi ketvirtuojo dešimtmecio pabaigoje Pietryčių Azijoje – konfliktoje vietovėje, kurioje prancūzų diplomatus aplinka susiduria su izoliuotu kolonijos gyvenimu. Šiame poetiskai įtaigiame filme aiškiai juntama prancūzų „Naujojo romano“ įtaka. Nieko nuostabaus, juk būtent prie šio literatūros fenomeno ištakų šeštojo dešimtmecio pabaigoje stovėjo M. Duras ir Alainas Robbe-Grillet. Abu rasė sunkiai skaitomus romanus, paremtus „pasamonės rautu“ (šmaikštuoju kritikai ši stilių greitai ėmė vadinti „nesamonės rautu“), abu kinematografinę karjerą pradėjo kurdami scenarijus režisierui Alainui Resnais („Hiroshima, mano meilė“, „Pernai Marienbade“), galiausiai abu tapo režisieriais ir kino priemonėmis betarpininkų tobulino juos išgarsinusią estetiką.

Kinematografinio laiko suvokimą laužanti „Indijos daina“ – tai beveik „nebylus“ filmas, kuriamė už žodžius kur kas svarbesni garsų kontrapunktai. Apie įvykius pasakoja veikėjų balsai, tarsi priklausantys senuose pastatuose gyvenantiems vaiduokliams. Filmas vadintas ir feministiniu avangardu, ir moteriško geidulungumu (pranc. *jouissance feminine*) vizualizavimu, ir intelektualiu rebusu. Žodžiu, kinas tikriems gurmanams.

Visiška tokio estetinio kino priešingybė – du režisieriaus Maurice'o Pialat filmai. „Lulu“ (1980 m.) – keista absolucių skirtingu žmonių meilės istorija. Neli (aktorė Isabellė Huppert) palieka vyra ir iprastą buržuazinį gyvenimo būdą, nes įsimylį diskoteikoje sutiktą brutalų bedarbi Lulu, gyvenantį pagal gatvės įstatymus. Tradicinis meilės trikampis apsieina be senamadiškos egzaltacijos ir dabar iprasto hiperrealistinio vulgarumo. Cia meilės istorija susikerta su socialine aplinka, virš kurios veikėjai nesugeba pakilti. Lulu – ne pagrindinio herojaus vardas. Prancūzijoje taip seniai iprasta vadinti šiurkščius marginalus. Bet Gerard'o Depardieu vaidinamas Luji – kur kas sudėtingesnis personažas: už atgrasios netašyto berno išvaizdos slepiasi švelni, drovi, absolucių natūrali ir savaip išminta natūra.

Dar viename M. Pialat filme „Už mūsų meilę“ (1983 m.) debiutavo nuostabi aktorė Sandrine Bonnaire. Ši jaudinanti drama apdovanota „Cezariu“ už geriausias metų filmą, o šešiolikmetė Sandrine paskelbta „Prancūzijos kino viiltimi“. Gabi debiutantė labai emocingai suvaidino penkiolikmetę Siuzaną, pakliuvusių į beviltišką situaciją: mergina jaucia, kad patinka vyrams, bet pati meilės dar nėra pažinus. Tėvas, prie kurio ji labai prisirūsus, išeina iš namų, motina vis giliau grimzta į depresiją, šeimos galva tapęs brolis auklėja seserį piktais žodžiais ir skaudžiais smūgiais. Vienintelis dalykas, teikiantis Siuzanai malonumo, – seksas. Ji keičia meilėlius, bet nė vieno neįsimyli. O kad nuramintų dėl tokio jos lengvabūdžio gyvenimo būdo seimoje kylančias aistras, Siuzana sutinka ištakėti.

„Adelės gyvenimas“.

„Kino sasiuviniai“ programą baigia du Philippe'o Garrelė filmai. Vienas „Cahiers du Cinema“ redaktorių Stephane'as Delorme'as Ph. Garrelį buvo pavadinęs greičiausiu pasaulyje režisieriumi. Jį ant prancūzisko kino bangos užkélé anarchiški 1968-ųjų vėjai, kai trumpam komercinio kino interesus užgožė jaunujių maištinių eksperimentai. Ph. Garrelis iškart išskyrė iš grupinio naujų talentų portreto. Vieni jo kūrybą pavadino labai radikalio, kiti stebėjosi filmams būdingais keistais realizmo ir abstrakčių psychodelinių motyvų deriniai, bet visi pripažinė, kad režisieriu pavyko suformuoti savitą – „garreliską“ stilį.

Ši stilis gerai reprezentuoja „Atsarginiai bučiniai“ (1989 m.). Pasirinkę „filmo filme“ formą Ph. Garrelis pasakoja, kaip kino režisierius Matas kuria naują autobiografinį filmą. Pagrindiniam vaidmeniui pasirinkta aktorė režisierius žmonai kelia pavydą. Sudėtingos kolizijos leidžia pasamprotauti apie tai, kaip filmą kūrėjai dažnai kino nesugeba atskirti nuo gyvenimo, nors abu šie dalykai vienas kitą papildo.

Apie Ph. Garrelį dramą „Nebegirdžiu gitaros“ (1991 m.) dar vienas „Cahiers du Cinema“ redaktorius Thierry Jousse'as rašė: „Tikriausiai mes jau nebežinome, kaip kine reikia kalbėti pirmuoju asmeniu. Filmo „Nebegirdžiu gitaros“ akivaizdus žavesys slypi vieninteliam žodyje – intymumas. Šie iš labai asmeniško dienoraščio išplėsti keli lapai priverčia mus jausti dideli nerimą.“

Tolerancijos testai

Tunise gimusio režisieriaus Abdellatifo Kechiche'o karjera prasidėjo teatre. Baigęs Antibų konservatoriją jis buvo teatro aktorius, 1978 m. pastatė pirmą spektaklį, 1984 m. pirmą kartą nusifilmavo. O debiutinių filmų sukūrė 2000-aisiais. Tai buvo skaudžias emigracijos problemas nagrinėjanti „Voltero kaltė“. Filme vaizduojama nepagražinta istorija apie orumą ir žmonių bendrystę, o jos herojus Džalelas, kaip ir Voltaire'o Kandidas, svajoja apie Eldoradą, tiki Prancūzijoje. Jauni aktoriai Sami Bouajila ir E洛die Bouchez vaidina taip, tarsi visai nejaustų i juos nukreiptos kameros akies. Visai kaip danų „Dogmos 95“ filmuose.

Vėliau sukurtas „Išsisukinėjimas“ (2003 m.) buvo apdovanotas keliais „Cezariais“ kaip geriausias filmas (taip pat įvertinta režisūra, scenarius bei aktorė Sara Forestier). Romantinės istorijos herojus – apati-

kas ir nekalbus penkiolikmetis Krimo – įsimylėjęs bendraklasę Lidiją, bet šiai už viską svarbiau reper tuoti klasikinę dramaturgo Pierre'o de Marivaux pjesę „Meilės ir atsikritinumo žaidimas“. Norėdamas priartėti prie mylimos merginos ir draugų raginamas imtis ryžtingų veiksmų, vaikinas pradeda regzti planus pats vaidinti spektaklyje.

Savotiško spektaklio veikėja yra „Juodosios Veneros“ (2010 m.) heroinė, XIX a. pradžioje tapusi tikra sensacija ir pavadinė „Hotentotų Venera“.

Pirmajje filmo scenoje 1815 m. Paryžiuje, Karališkiosios Medicinos akademijoje, pristatomas „neregėtas gamtos stebuklas“. Akademijos nariams demonstruojama įspūdingų formų užbalzamuota vienos Pietų Afrikos genties moteris ir formaline užkonservuotos jos genitalijos, kurios net keliomis ryškiomis detaliemis skiriasi nuo iprastos moteriskos anatomijos pavyzdžių. Kai kartu su garbiais medikais išklausome paskaitą apie akivaizdžią ginekologinę anomaliją ir perprantame plakatais iliustruojamos „Hotentotų Veneros“ kūno kitoniškumą (pradendant kaukolės forma ir baigiant lyties organų formą), veiksmas nukeliamas į 1810-ųjų Londoną, kur iš Pietų Afrikos atvežta juodaodė Sardži Bartman kaip egzotiška išsigimėlė už pinigus demonstruojama pikantišku reginį ištroskusių publikai.

„Juodosios Veneros“ kūrėjai šiurpiane konekte išryškina pagrindinį filmo konfliktą tarp pirmapradės gamtos harmonijos ir deformuoto europietiškos visuomenės dvasinio peizažo. Vėliau Londoną keičia Paryžius, bet ir čia vargsė Sardži verčiama linksminti „normalius“ europiečius karinaliniuose gatvėse spektakliuose bei prabangiuose aristokratų salonuose, jis pozuoja tapytojams, o aukštuomenės pasilinksminimams skirtuose viešnamiuose tampa tikra libertiniškų orgijų žvaigžde. Anot režisieriaus, „filmas nori perteikti paprastą, bet universalą tiesą, kad visko galima išmokti iš kitų. Turime gerbti visa, kas mums atrodo svetimą, – išsvaidžą, kultūrą, kalbą. Tai ir reiškia būti žmogumi.“

Naujausias A. Kechiche'o filmas „Adelės gyvenimas“ (2013 m.) – dar vienas žmogiškosios tolerancijos testas – buvo įkvėptas prancūzų rašytojos Julie Maroh komikso „Žydra spalva – šilčiausia“. Filme pasakojama apie penkiolikmetę merginą Adelę. Ji brandina svajonę tapti mokytoja ir tik pradeda atrasti tikruosius gyvenimo malonumus. Per pamokas kartu su bendraamžiais aptarinėja subtilius jausmus, pavaizduotus klasikinėse prancūzų literatūros dramose, o už mokyklos sienų su draugais seksualines problemas išreiškia iprasta gatvės kalba. Jaunimas šeštą diskotekose, lankosi studentiškose protesto demonstracijose ir gėjų eitynėse. O štai su jos dėmesio siekiančiais berniukais Adelė elgiasi be jokių ceremonijų. Tokio elgesio priežastis paaikiškėja, kai mergina sutinka mėlynplaukę menininkę Emą. Jų intymūs santykiai pavaizduoti su tokia drąsa ir fiziologiniu atvirumu, kad abejinguju neturėtų būti.

Didelės drąsos reikėjo ir Steveno Spielbergo vadovaujamam Kanų kino festivalio žuri, nepabūgusiam „Adelės gyvenimui“ atiduoti „Auksinę palmės šakelę“ ir apdovanoti abi filmo aktores – graikę Adelę Exarchopoulos ir prancūzaitę Lea Seydoux.

Namų kino kolekcija

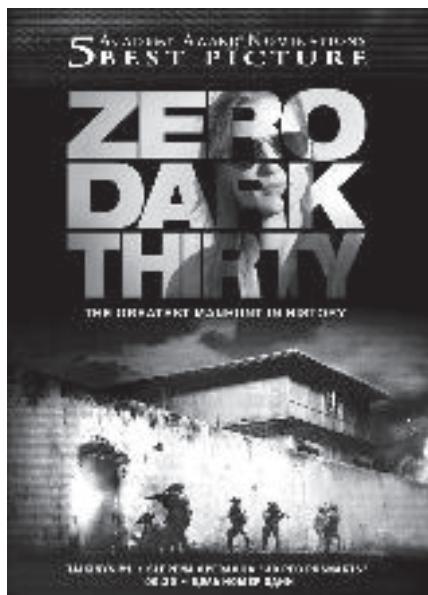
Gediminas JANKAUSKAS

„Taikinys Nr. 1“

Prieš penkerius metus režisierė Kathryn Bigelow tapo kinematografinio pasaulio sensacija – jos filmas „Išminuotojų būrys“, pasakojantis apie mirtinai pavojingą karių kasdienybę Irake, laimėjo net šešis „Oskarus“. Ne mažiau sudėtingą temą ji pasirinko ir naujam filmui „Taikinys Nr. 1“, kuris buvo nominuotas penkiems „Oskarams“, bet laimėjo tik vieną pauksuotą statulėlę už geriausią garsą.

Taikinio Nr. 1 Amerikoje paprastai vadinamas JAV prezidentas, kurio apsaugai negailima nei lėšų, nei beprecedenčių priemonių. Ir tai suprantama – šalyje, kurioje nuo žudikų kulkų žuvo keli prezidentai, visos priemonės išvengti panašios tragedijos yra pateisinamos. Apie tikrus ir tariamus pasikėsinimus į JAV vadovo gyvybę Holivude prikurtu dešimtys kino filmų. Tačiau visada kietu charakteriu pasižymėjusi K. Bigelow renkasi sudėtin-

„Taikinys Nr. 1“ (Zero Dark Thirty)
JAV, 2012 m. Rež. Kathryn Bigelow.
Vaidina Jasonas Clarke'as, Jessica Chastain, Markas Strongas, Jamesas Gandolfini. DVD: „Videoline“.

gesnę užduotį. Jos „Taikinys Nr. 1“ pasakoja apie garsiausio naujujų laikų teroristo medžioklę.

Tarptautinė Osamos Bin Laden medžioklė buvo paskelbta, kai tik išaiškėjo „Al Qaeda“ lyderio vaidmuo organizuojant 2001 m. Niujorke įvykdytą teroristinį aktą, nusinešusį beveik tris tūkstančius gyvybių. Bet tiksliai šio gyvo taikinio būvimo vieta ilgai nebuvó žinoma. Viltis nušvito po dvejų metų, kai į JAV antiteroristinių pajėgų spėstus pakliuva Bin Laden sūnėnas Amaras.

Filmas pradedamas pirma Amaro kvotos scena, vykdoma slaptame CŽV kalėjime. Seną kaip pasauly „bizūno ir meduolio“ taktiką kaitaliojantis tardytojas Danas (aktorius Jasonas Clarke'as) neabejoja, kad net pats galingiausias džihado karys vieną dieną palūžta („Tokia biologija“). Jei ne nuo fizinio skausmo, tai nuo psychologinio šantažo, galvą į gabalus plėšančios sunkiojo metalo muzikos, seksualinio pažeminimo, užsiundytų šunų, priversinės nemigos, itin siaubingų ledinio vandens terapijos procedūrų, kankinimų laukimo baimės ir nuolatinio grasinimo: „Aš tave mušiu, jei tu man muelousi.“

Kai kurias filmo scenas sunku išverti ne tik kančiamam teroristui, bet ir žiūrovams. Tačiau šiomis sadistiškomis priemonėmis išgauta itin svarbi informacija, leidusi 2011 m. gegužės 1-ają Pakistano mieste Abotabade pradėti karinio būrio „SEAL Team 6“ reidą, kuriam žalią šviesą Baltuosiuose rūmuose uždegė JAV prezidentas Barackas Obama. Jau žinome, kaip baigėsi garsiausio mūsų laikų teroristo likvidavimo misija (jai filme skirtama daug dėmesio). Beje, originalus filmo pavadinimas „Zero Dark Thirty“ karinių terminų žodyne reiškia 30 minučių po vidurnakčio. Šiuo žargonu buvo užfiksotas Bin Laden mirties laikas.

Drakonas mirė! O kas toliau?..

Savaitgalis prie televizoriaus

Tiems, kas dar tiki meile geram kinui

1953-aisiais, kai televizija Amerikoje buvo jau na ir dar neužsikrētusi cinizmo bacila, šalį sudrebino „Raganų medžioklė“. Senatorius Josephas McCarthy pakilo į kryžiaus žygį prieš komunizmo idėjas ir ryškiausius politikos bei meno atstovus privertė liudyti specialioje senato komisijoje bei skusti savo kolegas. Apie šį laikotarpį aktorius George'as Clooney sukūrė dramą „Labanakt ir sėkmės“ (ketvirtadienis, 21.30 val., BTV).

„Labanakt ir sėkmės“, – tokiai žodžiai savo TV šou baigdavo garsus CBS naujienu žurnalistas Edwardas Murrowas, tapęs ryškiai šeštuoju dešimtmecio amerikietiškos realybės figūra. Masinės istorijos atmosferoje jis, kaip ir kiti sveiko proto nepraradę žmonės, bandė pasipriešinti visuotiniam ažiotažui. Neįvykdamas išdaviko etiketės, ryžtasi pasikvieti Mankūt akistaton su plėčiaja auditorija ir nuplėsti jo veidmainišką kaukę.

Penktadienio vakarą (23.10 val., TV1) „Snobo kinas“ pristato kriminalinę dramą „Nuomininkas“, sukurta pagal britų rašytojos Marie Belloc Lowndes romaną. 1927-aisiais pagal šią knygą Alfredas Hitchcockas sukūrė savo pirmąją šeudevą. Tai istorija, kaip Džeko Skerdiko nusikaltimų įbauginti vieno Londono kvartalo gyventojai nesugaunamu žudiku palaiko niekuo nekalta ką tik čia įsikūrusį kaimyną. Naujos versijos režisierius Davidas Ondaatje kaip įmanymydamas stengiasi intriguoti žiūrovus, supindamas dvi istorijas. Vienoje policijos detektyvas Čandleris Maningas ieško serijinio žudiko pėdsakų, antroji pasakoja apie paslaptingo nuomininko Malkolmo san-

tykius su įtariais kaimynais.

Vos apsilėps kojas Holivude, vokiečių kino režisierius Rolandas Emmerichas mirtinai išgąsdino amerikiečių kosminių ateivių invazija („Nepriklausomybės diena“, 1996 m.). Vėliau į ankštąs Manhattano gatves jis išleido milžinišką ropli Godzilą (1998 m.), kuris sugriovė pusę miesto. Filme „Diena po rytojau“ (2004 m.) R. Emmerichas pasinaudojo mokslineinkų pranašaujanamu „šiltnamio efektu“ ir visą Ameriką pavertė milžiniško ledynmečio zona. O filme „2012“ (šeštadienis, 21.15 val., LNK) pasakojama, kaip 2009-aisiais tarptautinė mokslineinkų komanda gauna žinių, jog po trejų metų pasaulis nustos egzistavęs. Didžiausiu valstybių atstovai karštligiskai ima kurti išsigelbėjimo planus. Bet jie slepiami nuo žmonių, kad nekiltų panikos.

Veiksmo trilerio „Profesionalai“ (sekmadienis, 21.10 val., TV3) veiksmo fonas pradiniuose kadruose apibrežtas taip: „Pasaulis skendi chaose. Tėsiasi ekonominė krizė. Bet bresta ir nauja krizė – naftos. Visur siaučia karas. Tai perversmų, užsakytu žmogžudysti ir slaptų operacijų metas.“

Jeigu pagalvojote, kad veiksmas rutuliosis mūsų dienomis, tai autorai tuoj pat įrodo, kad pakliuvome į pirmąsias pinkles, nes jau pamiršome apie taip charakterizuotus 1980-uosius. Tačiau to meto politika filmo autorius domina tik kaip efektingas veiksmo filmo fonas. Čia samdomas žudikas Denis, po sužedimo Meksikoje radęs saugų prieglobstį Australijoje, grįžta į Europą. Tai vienintelis būdas išgelbėti arabų šeicho kaliniu tapusį jo bendražygį ir mokytoja

Semą Hanterį. Denis privalo pašalinti svarbiausius šeicho priešus.

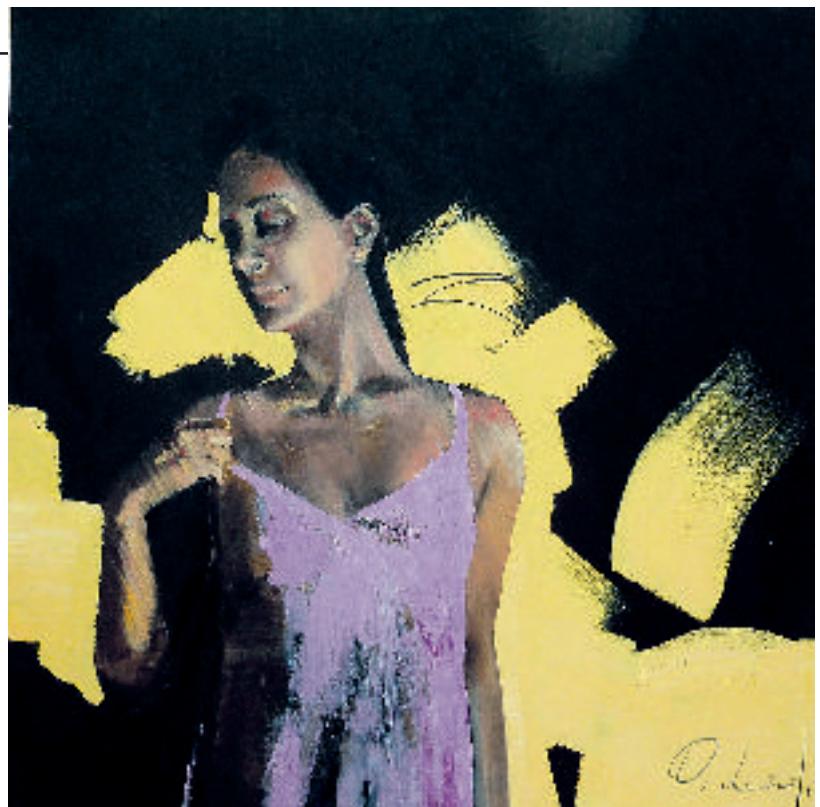
„Žuvelė, vardu Vanda“ (sekmadienis, 21.15 val., LRT) reabilituoja šiuolaikinės amerikiečių komedijos žanrą, nes humoras čia ne lėkštasis, dialogai žaismingi, nesusipratimų per akis, o situacijos beveik nenuspėjamos. Ekscentriška amerikietė Vanda Geršvic (aktorė Jamie Lee Curtis) suplanuoja idealų nusikalitimą, kurį šiek tiek pakoreguoja nenumatytos aplinkybės. Norėdama įvykdyti planus, ji su meilužiu prisideda prie darnaus brių plėšikų dueto. Padvigubėjusi „Džordžo gauja“ užsimoja apiplėsti juvelyro parduotuvę ir pasisavinti didžiuolė deimantų kolekciją. Bet po sekmingos operacijos Vanda nusprenžia apvynioti aplink pirstą visus savo bendrininkus.

Pagal Alice Sebold romaną sukurtame filme „Nurytėjimi kaulai“ (sekmadienis, 23.40 val., TV3) pasakojama sukrecianti keturiolikmetė Siuzės Salmon nužudymo istorija. Mergaitė kartu su šeima gyvena provincijos miestelyje ir svajoja tapti laukinės gamtos fotografe. Deja, gražias Siuzės svajones brutaliai sutrypia iš pažiūros visai padoriai atrodantis kaimynas.

Filmas „MES. Tikime meile“ (sekmadienis, 23.50 val., LNK) pirmiausia patraukia dėmesį dėl to, kad jis sukūrė populiarį dainininkę Madonna. Jame susipina dvi istorijos. Pirmoji primena, kaip brių monarchas Edwardas VIII 1936 m. atsisakė sosto dėl meilės amerikietei Wallis Simpson. O kita istorija – apie rusų apsaugininko Jevgenijaus ir vyro skriaudžiamos amerikietės susitikimą.

Remigijus VENCKUS

Tapyba kraštutinio feminizmo akimis

„Marija“.

Oksana Leadbitter gimė 1974 m. Budapešte (Vengrijoje). Žengti kūrybos keliu ją paskatino tėvas, kuris taip pat buvo dailininkas. Jaunystės ir paauglystės metais O. Leadbitter gyveno Kauñe, čia gavo meno pagrindus. 1998 m. išvykusi į Londoną, iki šiol kuria darbus privačioms kolekcijoms, galerijoms, viešbučiams, biurams ir dizaino kompanijoms. Nuo 2001 m. O. Leadbitter – Didžiosios Britanijos pilietė. Nuo 2010 m. menininkės kūryba pristatoma ir parduodama visame pasaulyje gerai žinomame prestižiniame „Christie“ meno aukcione. Dailininkės kūrybą pristato VšĮ „Artkomas“ rengiamas tarptautinis vaizduojamosios dailės festivalis „Menas senuose Lietuvos dvaruose“.

Nors esu dažniausiai elitinio meno diskurse besidarbujantis menotyrininkas, man tenka matyti ir populiariosios kultūros produktų, kuriam už aukštosios kultūros lauko. Vis dėlto turiu pastebeti, kad nūdien bet kokie intencijų ir / arba institucijų sudaromi ribojimai bei skirstymas į elitą ir neelitą jau néra labai svarbūs. Riboženkliai natūraliai trinami ir taip plėtojami kiti – vis naujiesni kūrybos laukai, ribos pažymimios vis toliau ir mažiau nuspėjamai. Šiuo atveju galiu pastebeti, kad meniniai ženkli tarytum slankioja tarp kelių lengvai atpažįstamų diskursų, o jų suvokimas priklauso nuo terpės, kurioje veikia kūrinys, ir nuo žiūrovo, kuris atklysta nebūtinai iš tos pačios aplinkos. Man įdomiausias pats slankiojimas, nedžnai turintis aiškią kryptį arba tiesiog operatyviai gebantis keisti lengvai identifikuojamą poziciją. Šiuo atveju viskas veikia panašiai kaip ir poststruktūralistinės filosofijos diskurse – man rūpi įvykiai, nutinkantys riboje. Įvykiai, veikiantys kitoje nei dabarties ar praeities pozicijoje, kurią intencionaliai galime pastebeti O. Leadbitter kūriniuose. Taigi menininkės tapybą linkstu sieti su slankiojančia pozicija bei dominuojančiu slankiojimu, kuris išvaizdinamas tik formaliai, bet ne filosofiniameno kūrinio turinyje.

O. Leadbitter i kūrinį perkelia natūralistinių individu emocijų paviršių (vaizdą). Portretuoja mo akių blizgesyje žiba tik tariama, žiūrovui nepadiktuojama istorija. Jis nenumato kūrinio istorijos, bet gali ją laisvai įnešti į paveikslą. Taigi išvaizduojamas kūnas arba portrete atgulantis veido atvaizdas – tik forma be istorijos, be narratyvo.

Kūnas kaip forma atribotas nuo savujų daiktų, *nešančių* prasmę. O pasirodantys, fragmentiški daiktais – tik bereikšmės kalbos likučiai, dekoracija, dengianti kokį nors (nereikšmingą) *kitą* ir išryškinanti portretuojamąjį („Ingrida“, 2011 m.). Tai gi veido atvaizdas, atpažįstama kūno poza gali būti traktuojami kaip kalbos démuo, specialiai išskirtas iš kalbos sistemos. Nors atsakyti į klaušimą, kas yra šis démuo, padeda tik pavadinimas, tikrai atsakymą turi susirasti kiekvienas žūrinysis į kūrinį. Kadangi atsakymas konstruojamas subjektyviai, jis visada pasirodo esąs neteisingas. Toks jis yra vis kito į kūrinį žvelgiančio ir analizuojančio asmens atžvilgiu („Marija“ II, 2010 m; „Marcy Gray“ 2012 m).

O. Leadbitter kūryboje regimas akivaizdus ir profesionalus populiariosios kultūros gestas. Dailis ir seksualus moters kūnas (arba žvilgsnis) – aiški nuoroda į populiariju, erotikos prisodrintų paviršutinių narratyvų lauką. Štai kūrinys „Džesika“ (2013) man sugestijuoja įvykio nebuvinį ir paviršutiniškumo šešmą. Iš plokštumos per petį žvelgianti moteris apdovanota tik žvilgsniu, bet ne įvairiomis kryptimis sklidančiu kultūros tekstu. Žvilgsnis be įvykio, be narratyvo. Grynasis kūniškojo geismo ženklas. Paveikslėlė plokštumoje kuriama savotiška erotika be savosios aplinkos. Žvilgsnis atrodo paviršu-

„Džesika“.

„Ingrida“.

tiniškas, bereikšmis meninės kalbos ženklas (arba jis nėra labai reikšmingas). Tačiau reikia pastebeti, kad populiariosios kultūros pagrindinis veikimo gestas ir yra sietinas su lengvabūdišku atsidavimu paviršutiniškumui. Taigi O. Leadbitter kūrių paviršiuje aistriagiai formuojama ir erotiniam (arba pornografiniams) geismui dedikuota lengva pramoga. Cia nelieka vietos skausmui, socialinės dramos įtampai bei mirties fenomenai. Apskritai mirtis ištremiama iš paviršiumi plaukiančios populiariosios kultūros laivo („Nina“ 2012 m.; „Rouzé“, 2013 m.). Erotinis populiarosios kultūros gestą sustiprina ir faktas, kad menininkės modeliai – tai dabartinės mados diskurso marionetės (mados agentūrų modeliai).

O. Leadbitter tapyboje regimas madingas kūnas, jo erotiškos formos bei tokiu būdu įforminamas populiarojoje kultūroje sklidantis geismo užkratas verčia kreipti dėmesį į XX a. amerikietiškajį poststruktūralizmą. Jeilio mokykloje prancūzų filosofo Jacques'o Derrida ir psichoanalitiko Jacques'o Lacano žiūros pagrindu formavosi kraštutinis feministinis dekonstruktivizmas. Remiantis jo idėjomis galima aptarti ir O. Leadbitter tapybą. Anot kraštutinių feministų, viešajame diskurse atsidūrusiame mene dominuoja *falocentrizmas* (kilęs iš J. Derrida *logocentrizmo idėjos* – R. V.). Šiuo (O. Leadbitter) atveju atsiranda savotiškas paradoksas. Moteriškasis menas, dar kartą sužadindamas geismą moteriai, akumuliuoja *falocentrizmą* ir taip, kartodamas jo pozicijas, jam pačiam (*falocentrizmui*) priešinasi. Iškeliamas ir aktyviai ginama meno prigimties moteriškumo idėja. Moteriškumo ženklai intuityviai reiškiasi per O. Leadbitter kūrių formą. Moteriškosios prigimties kultūros tekstas dažniausiai nepaklūsta vyro valdžiai ir kritikuoja mentalinę jo galios struktūrą bei dar labiau aktyvina vyriškajį geismą, per kurį jis (vyrišumas) iškeliamas ir demonstruojamas kaip negatyvus sistemos parazitas, tobulomo trūkumas, užkratas ir pan. Nors O. Leadbitter tapyboje skatinamas vyriškasis geismas, jis neišplėtojamas iki kritikos ir kovos su juo. Bet dėl mano (kaip kritiko ir žiūrovo) subjektyvaus patyrimo paaškėja, kad kūriuose slypi seksualumu dabinamas agresyvumas. Jis gali būti reglamentuotas ir pornografijos normų, nors šiuo atveju pornografijos eliminuota iš pagrindinių dominantės pozicijų („Rebeka“, 2013 m.).

Anot J. Derrida, prievertos metu racionalumas apnuogina realybę. Pasikliaudamos šia idėja feministės tikslingai priešinasi vyro logikai. Jos teigia, kad vyriška logika visada egzistuoja vienoje erotinio / pornografinio geismo sistemoje. Tačiau, remiantis feministėmis, net už O. Leadbitter kūrių formos veikia nelinijinė moters logika (t. y. intuicija). Dailininkės kūryboje erotika iškyla kaip ženklų atidėjimo geismas ir vis panašių erotiškos moters ženklų į sistemą įtraukimas. Šiuo atveju atidedamas tikrasis erotiškas moters kūnas. Lieka tik jo atvaizdas be turinio. Moteris tarsi parduodama be sielos („Ana“, 2012 m.; „Marija“, 2010 m.).

Erotika nurodo į geidžiamąjį ženklą, kuris atidedamas. O tai veikia kaip ir orgazmo atidėjimas. Intervalas iki orgazmo žymi trokštamą visų geismų pabaigą. Nors ši dekonstrukcija postuluoją visuose ženkluose veikianti atidėjimą (kaip išreiškiamojo nebaigtinumą), vis dėlto išreiškiamasis pasirodo neužfiksuojamu buvimu kaip tam tikra ženklų semiozės pabaiga. Dėl atidėjimo kūrinyms veikia kaip lytiniai funkcijų sustrikimas, orgazmo negalimbė ir sėklos neišsi-veržimas. Meninis atvaizdas paveikslė plokštumoje yra grynas, be orgazmo ir apvaisinimo vykstantis erekcijos erosas, kurį postuluoją feministės, o jų filosofija intuityviai sugestijojama O. Leadbitter tapybos paviršiumi („Žvaigždė“, 2012 m.; „Žvaigždė IV“, 2012 m.). Kitaip tariant, tapyboje demonstruojamas moters vaizdas iš tikro žymi geismą, bet jis neišpildito vien

„Marcy Gray“.

tok žiūrint. Paveikslė eliminavus taktilinių kūno praktikų išsipildymo galimybę atidedamas ir pats geismo išsipildymas. Moteris nepasirodo kaip čia ir dabar esantis tikras kūnas. Tai ir yra atvaizdo galia – sužadinamas geismas, bet jis nepasiekia finalo. Cia nėra orgazmo. Geismas, išreikštasis tapybos kūrynyje, veikia kaip

niekada neišpildant. Tai slankiojantis buvimas tarp geismo žadinimo ir orgazmo. Mano galva, tokį žaidimą ne tik propaguoja, bet ir standartizuja populiarojoji kultūra. Jam pasiduoda ir O. Leadbitter kuriamas menas.

Paroda veiks spalio 4-22 d. Ryšių istorijos muziejuje (Rotušės a. 19).

VIII Tarptautinis rusų kultūros ir meno festivalis Kaune

Spalio 2 d. 18.00 val. muzikinio teatro koncertas „Romansas apie roomaną“ (Rusija).

(Kauno valstybinė filharmonija, L. Sapiegos g. 5)

Spalio 4 d. 16.00 val. Baltijos šalių autorinių lėlių meistrų gildijos šiuolaikinių tekstilės lėlių parodos „Tradicija ir šiuolaikisumas“ atidarymas (Latvija, Estija). Edukacinė programa.

(M. Dobužinskio rusų kultūros centro galerija, V. Krėvės pr. 54)

Spalio 10 d. 16.00 val. dailininkės Nadeždos Kirsanovos rusų tradicinių nérinių parodos „Šventųjų veidai nériniuose“ atidarymas (Rusija).

Edukacinė programa.

(M. Dobužinskio rusų kultūros centro galerija, V. Krėvės pr. 54)

Spalio 18 d. 15.00 val. režisieriaus Aleksandro Lenkino animacinių filmų „Senelis“ ir „Paukštėlis“ prezentacija (Baltarusija).

(M. Žilinsko dailės galerija, Nepriklausomybės a. 12)

Spalio 18 d. 17.00 val. režisieriaus Nikolajaus Kniazevo filmo „Pavogti Belmonto“ prezentacija (Baltarusija).

(M. Žilinsko dailės galerija, Nepriklausomybės a. 12)

Spalio 25 d. 16.00 val. tarptautinio plenero tapybos darbų parodos „Donelaičio alidas“ atidarymas (Lietuva, Rusija, Vokietija, Lenkija, Baltarusija)

(P. Stulgos lietuvių tautinės muzikos instrumentų muziejus, L. Zamenhofo g. 12)

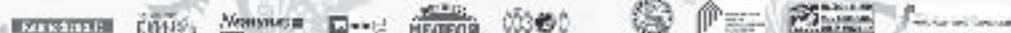
Renginiai nemokami

Rengėjai:

Kauno M. Dobužinskio rusų kultūros centras

Saučių valstybinė lavinimo centras

Informacinių partneriai:

Remėjai:

L.R. Kultūros ministrės

Rusijos Federacijos ambasadorijos Lietuvoje

Partneriai:

22 Kampus

4 d., penktadienį, 5 d., šeštadienį, 6 d., sekmadienį, 18 val. Premjera! Didžiojoje scenoje – Antonu Čechovo „Vyšnių sodas“. Komedija. Režisierius Artūras Areima. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietu kainos – 20, 30, 40, 60 Lt.

6 d., sekmadienį, 12 val. Ilgojoje salėje – Inesos Paliulytės „Anderseno gatvė“. Vienos dailies spektaklis H. Ch. Anderseno biografijos ir pasakų motyvais. Režisierė I. Paliulytė. Spektaklio trukmė – 1.20 val. Bilieta kaina – 15 Lt.

8 d., antradienį, 18 val. Didžiojoje scenoje – „Jeruzalė“. Ekscentriška tragikomedija pagal Jez Butterworth. Režisierius Rolandas Atkočiūnas. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilietu kainos – 15, 20, 30 Lt.

9 d., trečiadienį, 18 val. Didžiojoje scenoje – ansamblis „Lietuva“ koncertas-muziklas „Žemės paukščiai“ pagal P. Cvirkos romaną „Meisteris ir sūnūs“. Orkestro dirigentai Vytautas Lukočius ir Egidijus Kaveckas. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilietu kainos – 30, 40, 50 Lt.

9 d., trečiadienį, 18 val. Ilgojoje salėje – Biljanos Srbjanovič „Šķēriai“. Dviejų dalių tragikomedija. Režisierius Rolandas Atkočiūnas. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilieta kaina – 30 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 71) dirba kasdien 10.30–19 val., tel. 22 40 64. Bilietus taip pat platina *Tiketa*.

Kauno kamerinis teatras

3 d., ketvirtadienį, 18 val. Fransua Rablė „Gargantiu ir Pantagruelis“. Užstalė tikriesiems gurmanams (N-18). Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.55 val. Bilietu kainos – 40, 50 Lt.

4 d., penktadienį, 18 val. Moliero „Šykstulė, arba melo mokykla“. Komedija su pertrauka. Režisierius Algimantas Pociūnas. Spektaklio trukmė – 2.15 val. Bilietu kainos – 24, 30 Lt.

5 d., šeštadienį, 18 val. Daivos Čepauskaitės „Kavinė „Pas Blezā“. Pasimatymas po dvidešimties metų. Spektaklio trukmė – 1.45 val. Bilietu kainos – 28, 35 Lt.

6 d., sekmadienį, 18 val. Premjera! Floriano Zelerio „Tiesa“. Dviejų dalių psichologinė komedija. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilietu kainos – 24, 30 Lt.

9 d., trečiadienį, 10 val. Daivos Čepauskaitės „Lapė ir višta“. Spektaklis vaikams. Spektaklio trukmė – 0.50 val. Bilieta kaina – 10 Lt.

Teatro kasa (Kęstučio g. 74A) dirba I-V 14–18 val., VI-VII 11–18 val., tel. 22 82 26. Bilietus taip pat platina *Bilietai.lt* ir *Bilietu pasaulis*.

5 d., šeštadienį, 19 val. Gintaro Grajausko „Rezervatas“. Režisierius Alius Veverskis. Spektaklio trukmė – 1.40 val. Bilietu kainos – 25, 30 Lt.

Teatro kasa (M. Daukšos g. 34) dirba III–V 15–19 val., VI 15–18 val., VII – valandą prieš spektaklį, tel.: 40 84 70, 22 60 90. Bilietus taip pat platina *Bilietai.lt*.

Kauno valstybinis lėlių teatras

5 d., šeštadienį, 12 val. „Šeimynėlė iš didžiosios girios“. Režisierius Olegas Žiugžda. Žaisminė pasaka apie vienos dienos Kaukų šeimos nuotykius (nuo 3 m.). Spektaklio trukmė – 0.45 val. Bilietu kainos – 8, 10, 12 Lt.

6 d., sekmadienį, 12 val. Premjera! „Čipolino nuotykliai“. Dideli mažojo svogūnėlio žygdirbiai pagal G. Rodari pasaką (nuo 4 m.). Autorė Diana Gancevskaitė, režisierius Kęstutis Jakštės, dailininkė Giedrė Bražytė, kompozitorius Martynas Biabobžekis. Bilietu kainos – 10, 12, 15 Lt.

9 d., trečiadienį, 18 val. aktoriaus Andriaus Biabobžekio poezijos ir muzikos vakaras „Aš pažinau karalių tavyje“. Bilieta kaina – 40 Lt.

Bilietu kainos – 8, 10, 12 Lt. Teatro kasa (Laisvės al. 87A) dirba IV–V 11–17 val., VI–VII 10–14 val., tel. 22 16 91. Bilietus taip pat platina *Bilietu pasaulis*.

Kauno valstybinis muzikinis teatras

4 d., penktadienį, 18 val. Eltono Johno, Timo Rice'o „Aida“. Dviejų dalių miuziklas. Režisierius Vytenis Pauliukaitis, dirigentas Jonas Janulevičius, scenografas Adomas Jacovskis, kostiumų dailininkė Aleksandra Jacobskytė, choreografas Arikas Krupas. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilietu kainos – 20, 30, 50, 60, 100 Lt.

5 d., šeštadienį, 18 val. Johanno Strausso „Čigonų baronas“. Dviejų dalių operetė. Režisierius Gediminas Šeduikis, dirigentas Virgilijus Visockis, scenografas Andu Dumitrescu (Rumunija), kostiumų ir grimo dailininkas Juozas Statkevičius, choreografas Dainius Bervingis, chormeisteriai Ramūnas Tilvikas, Rasa Vaitkevičiūtė. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietu kainos – 20, 30, 50, 60, 100 Lt.

6 d., sekmadienį, 12 val. Eduardo Khagagortyan „Ausinė kepurė“. Dviejų dalių komiška opera vaikams. Dirigentas Virgilijus Visockis, režisierė Anastasija Grinenko (Baltarusija), scenografas Andrej Merankov (Baltarusija), kostiumų dailininkė Julija Babajeva (Baltarusija), choreografas Dmitrij Jakubovič (Baltarusija), chormeisteriai Ramūnas Tilvikas, Rasa Vaitkevičiūtė. Bilietu kainos – 7, 15, 20, 25, 50 Lt.

6 d., sekmadienį, 18 val. Leo Fallo „Madam Pompadur“. Dviejų dalių operetė. Režisierė ir choreografe Anželika Cholina, dirigentas Jonas Janulevičius, scenografas Marijus Jacovskis, kostiumų ir grimo dailininkas Juozas Statkevičius. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietu kainos – 15, 30, 45, 50, 100 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 91) dirba II–VII 11–14, 14.45–18 val., tel. 20 09 33.

3 d., ketvirtadienį, 18 val. Orkestro sezono pradžios koncertas. Kauno miesto simfoninis orkestras (vyr. dirigentas Constantine Orbelian). Vadovas Algimantas Treikauskas. Solistai Kristina Zmailaitė (sopranas), Edmundas Seilius (tenoras). Dirigentas Modestas Barkauskas. Programoje: uvertūros ir arijos iš G. Verdi operų „Trubadūras“, „Ernani“, „Nabukas“, „Traviata“, „Sicilijos mišpa-

rai“, „Kaukių balius“, G. Bizet siuita orkestru Nr. 1 ir Nr. 2 iš operos „Karmen“, M. de Falla ištraukos iš baletų „Trikampė skrybelė“. Bilietu kainos – 20, 25, 30 Lt.

4 d., penktadienį, 18 val. Simfoninės muzikos vakaras – Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras (meno vadovas ir vyr. dirigentas Juozas Domarkas). Kauno valstybinis choras (meno vadovas ir vyr. dirigentas Petras Bingelis). Solistė Eglė Šildauskaitė (mecosopranas). Dirigentas Olivier Grangean (Prancūzija). Programoje: E. Lalo Skerco, W. Lutosławski Koncertas orkestrui (1954 m.), E. Elgar odė „Muzikos kūrėjai“ mecosopranui, chorui ir orkestrui, op. 69. Bilietu kainos – 20, 25, 30 Lt.

5 d., šeštadienį, 17 val. koncertas, skirtas smuikininko Raimundo Katiliaus atminimui. Lietuvos trio: Vilhelmas Čepinskis (smuikas), Vytautas Sondeckis (violončelė), Petras Geniušas (fortepijonas). Programoje: L. van Beethoven „Trio B-dur, op. 11“, F. Mendelssohn „Trio d-moll“, A. Senderovas „Trio Nr. 2 „In memoriam...“ (sukurtas 1984 metais, dedikuotas prof. Stasio Vainiūno atminimui bei vienims, anksti išėjusiems menininkams). Bilietu kainos – 15, 20, 25 Lt.

6 d., sekmadienį, 17 val. Koncertas „Bitlai su kanklėmis“. Stepas Januška (vokalas), Kęstutis Zubavičius (vokalas), Lina Žilinskaitė (kanklės), Ingrida Spalinskaite (kanklės), Mykolas Bazaras (bosinė gitara), Motiejus Bazaras (klavišiniai), Arvydas Joffé (mušamieji). Koncerte taip pat dalyvaus Andrijana Filinaitė (vokalas). Programoje skambės grupės „The Beatles“ dainos. Bilietu kainos – 15, 20 Lt.

Filharmonijos kasa (L. Sapiegos G. 5) dirba II–VI 14–18 val., tel. 20 04 78. Bilietus taip pat platina *Tiketa*.

KAUNO MENININKŲ NAMAI

3 d., ketvirtadienį, 18.30 val. monospektaklis „Tūkstantis, tūkstantis, tūkstantis mylių“. Moters sielos išpažintis, širdies atvertis jaunystės laikų draugui, kuris jau seniai už 1000 mylių (pagal Ichchoko Mero apsakymą) Vaidina Olita Dautartaitė, režisierius Viktoras Valašinas, kompozitorius Vidmantas Bartulis. Bilieta kaina – 30 Lt, moksleiviams, studentams, seniorams, žmonėms su negalia ir turintiems „Daily Card“, „Omni ID“ nuolaidų korteleis – 20 Lt.

3 d., ketvirtadienį, 12 val. Kauno kultūros centre „Tautos namai“ (Vytauto pr. 79 / Kęstučio g. 1) – Kauno Kazio Binkio teatro jaunimo trupės muzikinis spektaklis-žaidimas vaikams „Pepė Ilgakojinė“. A. Lindgren knygos motyvais. Režisierė Nida Vita Žilinskienė. Dailininkė Rasa Pušienė. Spektaklis nemokamas.

4 d., penktadienį, 18 val. Kūrybinio sezono atidarymo koncertas. Pasirodys vaikų liaudiškų šokių kolektyvas „Šeiltinis“, neoklasikinio šokio teatras „Releve“, vaikų dainos ir šokio teatras „Vaidilutė“, vyresniųjų liaudiškų šokių kolektyvas „Suktinis“, pagyvenusių žmonių liaudiškų šokių kolektyvas „Ainių“, mišrus chorai „Gintaras“, „Diemedis“ ir „Ainių“, vyrų chorai „Perkūnas“, sportinių šokių klubas „Sūkurys“. Koncertas nemokamas.

7 d., pirmadienį, 19 val. Kazio Binkio teatro komedija Petro Vaičiūno pjesių ir publicistikos motyvais „Donžuanas iš Lietuvos kaimo, arba Filosofijos daktaras 2013“ (N-18). Režisierius Rimantas Štaras. Dailininkė Rimutė Skučienė. Kostiumų autorė Joana Dainienė. Įėjimas nemokamas.

4 d., penktadienį, 16 val. Maironio lietuvių literatūros muziejuje (Rotušės a. 13) – Elenos Borusevičiutės-Šidlauskienės knygos „Nesutemsta už langą“ sutiktuvės. Dalyvaus knygos autorė, vyskupas Jonas Kauneckas, istorikė Janina Bucevičė, Žemaitijos kolegijos lektorė Marija Kraujinskienė, Išeinių literatūros skyriaus vedėja dr. Virginija Paplauskienė, smuikininkė Indré Chmieliauskaitė, pianistas Kęstutis Paulaitis. Knygą bus galima įsigyti.

10 d., ketvirtadienį, 10 val. mokslinė konferencija „Literatūros istorija: ką verta eksponuoti muziejuje?“ Pranešimus skaitys: Alma Ambrasaitė (A. Baranausko ir A. Vienuolio-Žukausko memorialinis muziejus) „Literatūrinė ekspozicija – akistata su asmenybe“; doc. dr. Silvestras Gaižiūnas (LLTI) „Literatūros istorija muziejuje: tarp stabilumo ir mobilumo. Keli baltoskančiųjų aspektai“; dr. Loreta Jakonytė-Kvedarienė (LLTI) „Literatūros vaizdinys muziejuose: tilkrovė ir galimybės“; doc. dr. Dalia Kuiziniūnė (VDU) „Kintanti tapatybės trajektorija naujausioje lietuvių literatūroje“; doc. dr. Darius Kuolys (VU) „Lietuvių literatūros įvairovė: ką atsirinksime?“; prof. dr. Aušra Martišiūtė-Linartienė (LLTI) „Požiūrio į lietuvių literatūrą pokyčiai: bendrojo ir vidurinio ugdymo Lietuvių kalbos programa“; Marius Mikalajūnas (mokytojas ekspertas) „Muziejus – mokytojo pagalbininkas“; Zigrīta Petraitienė (mokytoja ekspertė) „Literatūros muziejus mokinio aikimis“; doc. dr. Regimantas Tamošaitis (VU) „Literatūros gyvybė knygoje ir muziejuje“; doc., dr. Dainius Vaitiekūnas (LEU) „Šiuolaikinė literatūros ekspozicija: misija neįmanoma?“

RAŠYTOJŲ KLUBAS

3 d., ketvirtadienį, 15 val. Naujojo Daugėliškio vaikų globos namuose (Naujasis Daugėliškis, Ignalinos rajonas) ir 17 val. Didžiasalio vaikų globos ir socialinės paramos centre (Pupienos g. 4, Didžiasalis, Ignalinos rajonas) – renginiai iš ciklo „Atverstos knygos puslapiai“. Dalyvauja rašytoja Gintarė Adomaitytė, skaitovė Irena Plausinaitytė.

Nuo spalio 1 d. Rašytojų klube veikia fotografo Algimanto Aleksandričiaus paroda „Rašytojos Algimanto Aleksandričiaus fotografijoje“.

Smulkesnė informacija tel. (85) 2629627; (85) 2617727; el. paštu rasytojuklubas@aiva.lt.

Tarptautinis poezijos festivalis „TARP: vaizdų gaudyklės“ Vilniuje

3 d., ketvirtadienį, 20 val. restorane „Jalta“ – festivalio preparty: TARP zino pristatymas. Įėjimas nemokamas.

9 d., trečadienį, 10 d., ketvirtadienį, 19-22 val. kultūros klube „Kablys“ (Kauno g. 5) – dirbtuvu „Filmas per vieną valandą“ su Swoon (BE). Nemokamai, registracija būtina el. p. registracija@tarpfest.lt.

11 d., penktadienį, 19-21 val. kultūros klube „Kablys“ – vieša dirbtuvu rezultatų peržiūra ir Swoon filmų retrospektiva. Įėjimas nemokamas.

11 d., penktadienį, 21 val. hostelyje „Jamaika“ – Žodgadis. Įėjimas nemokamas.

12 d., šeštadienį, 18.30 val. kultūros klube „Kablys“ (Žaliuojoje salėje) – Oskar Fischinger Optinės poezijos filmų peržiūra. Įėjimas – 5 Lt.

12 d., šeštadienį, 21 val. kultūros klube „Kablys“ – Rok\$Dom (LT), Propan (NOR), Sturles (NOR). Įėjimas – 15, 20 Lt (5 Lt nuolaida pateikus peržiūros bilietą). Bilietų galima įsigyti nuo penktadienio arba tą patį vakarą prie durų.

13 d., sekmadienį, 17 val. restorane „Jalta“ – poezijos skaitymai su Bohdan Blahovec (CZ), Sarah Kelly (DB) ir kt. Įėjimas nemokamas.

3 d., ketvirtadienį, 18 val. Kauno tautinės kultūros centre (A. Jakšto g. 18) – tapybos mokymai suaugusiesiems „Prie molberto“: miniatiūros komponavimas, spalvų derinimas sakraliojoje dailėje. Veda dailininkas Gvidas Latakas. Informacija tel. (8 679) 36 715.

5 d., šeštadienį, 16 val. KTKC – paskaita „Naturali arba ekologinė medicina“, skirta Pagyvenusių žmonių mėnesiui. Lektorius Aleksandras Žarskus.

7 d., pirmadienį, 18 val. KTKC Etninės veiklos studijoje (Kalniečių g. 180) – mokymai jaunimui ir suaugusiesiems „Kūrybos džiaugsmai“: rudens motyvas tapyboje. Veda dailininkė Dalia Žiurkelienė. Informacija tel. (8 670) 49 904.

8 d., antradienį, 18 val. KTKC – mokymai suaugusiesiems „Vakarojimai seklyčioje“: vėlimas ant audinio. Veda Daiva Vainauskienė. Registracija tel. (8 679) 36 715.

Kviečiame registruotis ir dalyvauti pradinių, vidurinių bendrojo lavinimo mokyklų I-XII kl., gimnazijų I-IV kl. mokinius, neformaliojo ugdymo įstaigų ugdytinius respublikiniam projekte „Gimines medis 2013“, skirtame Tarmių metams ir Lietuvos istoriniams įvykiams pažymėti. Darbus pristatyti iki **spalio 19 d.** į KTKC metodiminkei Jurgitai Kilikauskienėi. Daugiau informacijos: tel. (8 679) 36715, www.ktkc.lt.

Lietuvos kamerinės muzikos festivalis 2013

6 d., sekmadienį, 13 val. Kauno Igulos bažnyčioje – Igor Kramarev (trimitas), Renata Marcinkutė-Lesieur (vargonai). Įėjimas nemokamas.

Kviečiame siūlyti pretendentus 2013 m. Laisvės premijai gauti

Laisvės premijų komisija kviečia akademinę bendruomenę, visuomenines organizacijas ir asociacijas, kūrybines sąjungas, bendruomenes, valstybės ir savivaldybių institucijas, visus Lietuvos Respublikos piliecius iki lapkričio 1 d. siūlyti pretendentus 2013 m. Laisvės premijai gauti.

Pretendentais premijai gauti gali būti Lietuvos Respublikos ir užsienio valstybių fiziniai, vienėjieji ir privatūs juridiniai asmenys, nusipelnę laisvei, demokratijai ir žmogaus teisėms. Premija siekiama įvertinti asmenų ir organizacijų laimėjimus ir indėlį ginant žmogaus teises, plėtojant demokratiją, skatinant tarptautinį bendradarbiavimą kovojant už Rytų ir Vidurio Europos tautų laisvą apsisprendimą ir suverenitetą.

Laisvės premijų komisija, kuriai vadovauja Seimo Pirmininko pavaduotojas Petras Aušrevičius, iki lapkričio 23 d. pateiks Seimui išvardas apie pretendentą Laisvės premijai gauti. Premija bus įteikta Laisvės gynėjų dieną – Sausio 13-ąją.

Siūlant pretendentus, komisijai reikia iki lapkričio 1 d. pateikti šiuos dokumentus: dviejų pretendentų siūlančių pareiškėjų rekomendacijas; pretendento veiklos ginant žmogaus teises, plėtojant demokratiją ar skatinant tarptautinį bendradarbiavimą kovojant už Rytų ir Vidurio Europos tautų laisvą apsisprendimą ir suverenitetą aprašymą; papildomai galima pateikti ir kita medžiaga, atskleidžiančią pretendento darbų reikšmę ir išskirtinumą.

Reikalangus dokumentus prašome siusti adresu: Laisvės premijų komisija, Gedimino pr. 53, 01109 Vilnius; el. p. laisvespremia@lrs.lt.

Laisvės premijų komisija

Spalio 9 d., trečadienį, 19 val., 19 d., šeštadienį, 18 val., 21 d., pirmadienį, 15 val. Kauno kino teatre „Romuva“ (Laisvės al. 54) – spektaklis „Smetona“. Pagal G. Jankaus pjesę „Kybartų aktai“. Režisierius Vytautas Balsys. Spektaklio trukmė – 1.50 val.

Nemunas ISSN 0134-3149

Leidžiamas nuo 1967 m. balandžio mėn.

Išeina ketvirtadieniais

Gedimino g. 45, 44239 Kaunas
Telefonas ir faksas – (8-37) 322244

El. paštas: nemunasredakcija@gmail.com
Internetinis adresas: <http://www.nemunas.net>

Indeksas 0079

Steigėjas ir leidėjas — Lietuvos rašytojų sąjunga
Steigimo liudijimas Nr. 405
Spausdino TAURAPOLIS
Tiražas 1000

Rankraščių nerecenzuojame ir negražiname.

Vyriausasis redaktorius

Viktoras Rudžianskas –

tel.: (8-37) 322244, (8-610) 67255

Vyriausiojo redaktoriaus pavaduotoja –
Gražina Viktorija Petrošienė

tel.: (8-37) 322266

Referentė – Aurina Venislovaitė –

tel. (8-37) 322244

Naujinė redaktoriai:

Audronė Meškauskaitė –

tel. (8-37) 322251, (8-615) 24983

Andrius Jakuciūnas –

tel. (8-611) 98945,

el. paštas: jakuciunas@gmail.com

Apžvalgos, korektūra – Neringa Butnoriūtė –

tel. (8-627) 54244

Maketuotojas – Juozas Pužauskas –

tel. (8-656) 38529

Buhalterė – Irena Kavaliauskienė –

tel. (8-37) 322235, (8-656) 41705

Talkininkai:

Jurga Tumasonytė (publicistikė)

Aldona Žemaitytė (publicistikė)

Romualdas Rakauskas (fotografija)

Eugenija Žakienė (muzika)

Gediminas Jankauskas (kinas)

Gediminas Jankus (teatras)

Zenonas Baltrušis (fotografija)

Lina Navickaitė (kalba)

Réméjai:

LIETUVOS RESPUBLIKOS
KULTŪROS RÉMIMO
FONDAS

KAUNO MIESTO
SAVIVALDYBĖ

SPAUDOS, RADIOS IR
TELEVIZIJOS RÉMIMO
FONDAS

„Nemuno“ saskaitos AB banke „Swedbank“:
LT 14730001002256121 — einamoji saskaita;
LT 09730001002230312 — biudžetinė saskaita;
LT 757300010034284035 — valiutinė saskaita.

Prenumeratos kaina mėnesiui — 9 Lt

Prenumerata priimama
visuose pašto skyriuose,
internetu www.post.lt ir www.prenumerata.lt
arba redakcijoje

Spalio 3 d. 17.30 val. Kauno fotografijos galerijoje atidarama Vilmos Samulionytės fotografijos paroda, kurioje eksponuojami darbai iš serijų „Kosha“ (2007-2011), „60 monumentų“ (2012-) bei naujausi darbai, sukurti meno rezidencijos Brazilijoje metu.

V. Samulionytė fiksuoja įvairias pasaulio vietas, kuriose įteisinami porų santykiai. Fotografuodama santuoką sales ne ceremonijų metu, menininkė sutelkia dėmesį į aplinką. Pasirinkdama gan banalų objektą, vietą, kurioje įprastai vykstantis scenarijus visiems aiškus, fotografė nelaukia pagrindinių veikėjų, o susikoncentruoja ties erdvė. Kas ji be jaunavedžių? Prabangų interjero saloną primenantį salę (Saudo Arabijoje) su pagrindiniu akcentu *kosha* – svarbiausia, labiausiai matoma ir dekoruojama vestuvių ar sužadėtuvių vieta, sostu, kuriame jaunosios sėdi vestuvių dieną, iš kurių jas pasiima vyrai ir kur jiedu priima abiejų pusiu giminų sveikinumus (vyrai ir moterys vestuves švenčia atskirai). O gal paprasta teismo salė (Brazilijoje), kur vieną dieną sprendžiamos nusikaltėlių bylos, kitą – tuokiami jaunieji. Lietuvos atveju – sovietmečio pastatas oficialiai santuokai įteisinti, neretai statytas geriausiai to metų architektų, dekoruotas garsiausiai dailininkų bareljefais ar vitražais, bylojančiais apie to tarpsnio vertėbes. Tokios dirbtinai sukonstruotos erdvės tapo ne tik santuoką įteisinančiomis įstaigomis, bet ir „gyvenimo šventės“ vietomis, pakeitusiomis bažnyčias, bet vizualiai neretai jas primeinantiamis. Dabar salės papuoštos šiuolaikiškai, integruijant Lietuvos atributikos ženklus: vėliavas, herbus, greičiausiai pakeitusius Lenino portretus, ir paliekant standartizuotą, visiems vienodą erdvę, priešingai nei Saudo Arabijoje, kur kiekvienas sostas su sale puošiamas individualiai, bet nieko nepasakant apie asmenybę, nebent apie nuotakos (ne)skonį ir turtingumą. Vestuvių ceremonijų salės – scenos, kur nuolatos vyksta tas pats spektaklis tik vis su kitaisiais aktoriais.

V. Samulionytė, pasitelkusi Diuseldorfo (Vokietija) mokyklai būdingą estetiką, santuokos įtvirtinimo vietas fotografuoja iš tos pačios perspektyvos. Vengdama ekspresyvumo ji siekia kiek įmanoma tiksliau ir objektyviau pateikti vizuališkes informacijos pripildytą vaizdą. Statiška kompozicija leidžia pastebėti besikartojančias erdvę struktūras, išryškinančias, kas svarbiau vienai ar kitai kultūrai, padedančias suprasti tai vietai būdingus ritualus.

Kuo objektyviau fiksudama santuokos įtvirtinimo vietas menininkė išlieka neutrali, tad polemika paliekama žiūrovui.

